

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ

(Α) Παγκόσμια οικονομική και πολιτική κατάσταση

1. Η έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία σηματοδοτεί το άνοιγμα μιας περιόδου όπου εκρήγνυται η καθολική και δομική κρίση του καπιταλιστικού συστήματος (οικονομική, κοινωνική, πολιτική και ηθική). Η ενδοϊμπεριαλιστική σύγκρουση αποτελεί την προσπάθεια των ιμπεριαλιστών να δώσουν τη δική τους λύση, πάντα σε βάρος των εργαζομένων. Ο κύκλος αγώνων της εργατικής τάξης και των φτωχών λαϊκών μαζών από το 2010 και μετά είναι η προσπάθεια των καταπιεσμένων να βρουν και να επιβάλλουν τη δική τους λύση. Με αυτήν την έννοια μπαίνουμε σε μια μεταβατική περίοδο, που η κατάληξή της απέχει ακόμη πολύ και που σε τελευταία ανάλυση θα εξαρτηθεί από την έκβαση της ταξικής πάλης.

2. Η παγκόσμια οικονομική κρίση είχε ήδη εκδηλωθεί ένα χρόνο πριν το ξέσπασμα της πανδημίας στις αρχές του 2020. Με την πανδημία πήρε τη μορφή μιας μικρής κατάρρευσης της παγκόσμιας οικονομίας, που έγινε κατορθωτό να περιοριστεί λόγω της έγκαιρης, αποφασιστικής και κολοσσιαίας οικονομικής επέμβασης των καπιταλιστικών κρατών. Η βαθιά κρίση περιορίστηκε και ελέγχθηκε δίνοντας τη θέση της από τα μέσα του 2021 έως τις αρχές του 2023 σε μια έντονη ανάπτυξη, που μετά βίας κατόρθωσε να αναπληρώσει την προηγούμενη κρίση. Παρ' όλες όμως τις διακηρύξεις ή την αισιοδοξία των αστικών επιτελείων ότι αυτή η φάση ανάπτυξης άνοιγε έναν νέο οικονομικό κύκλο, πολύ γρήγορα ξεθύμανε και ήδη την διαδέχεται μια περίοδος στασιμότητας για τους παλαιούς ιμπεριαλιστές ή σχετικά πιο αδύναμης ανάπτυξης για τους BRICS.

Η συγκράτηση της κατάρρευσης και η συνακόλουθη σύντομη ανάπτυξη οφείλονταν στην κρατική παρέμβαση: δημιουργία πληθωριστικού χρήματος και απότομη αύξηση των χρεών, ιδιαίτερα των δημόσιων χρεών. Αυτή η επέμβαση μέσα σε τρία περίπου χρόνια (1,5 χρόνος κρίσης και 2 χρόνια ανάπτυξης μέχρι σήμερα) ήταν περίπου ίση σε μέγεθος με αυτήν συνολικά της δωδεκαετίας μετά την κρίση του 2009. Ακόμη και κατά τη διάρκεια αυτής της σύντομης ανάπτυξης, η χρησιμοποίηση της παραγωγικής δυναμικότητας στη βιομηχανία των Δυτικών ιμπεριαλιστών παρέμεινε βαλτωμένη στο 80%. Αυτό το ποσοστό θεωρείται η νέα «κανονικότητα» της βιομηχανίας των Δυτικών ιμπεριαλιστών, πράγμα που αποτυπώνει εύγλωττα την τεράστια υπερσυσσώρευση του κεφαλαίου. Με άλλα λόγια, αυτή η σύντομη ανάπτυξη δεν συνοδεύτηκε από ένα νέο κύμα επενδύσεων και αυτό ισχύει απόλυτα για την ΕΕ, λίγο λιγότερο για τις ΗΠΑ, ενώ η κατάσταση είναι σχετικά καλύτερη για Κίνα και Ινδία.

Όμως η γιγαντιαία αύξηση των πιστώσεων («ποσοτική χαλάρωση») με την ταυτόχρονη απουσία ενός νέου κύματος επενδύσεων οδήγησε πολύ φυσιολογικά σε έναν επιταχυνόμενο πληθωρισμό ήδη από τα μέσα του 2022 (με την μοναδική εξαίρεση της Κίνας). Η άνοδος των τιμών της ενέργειας ή προβλήματα στην εφοδιαστική αλυσίδα έπαιξαν έναν δευτερεύοντα ή τριτεύοντα ρόλο στην άνοδο του πληθωρισμού. Περιττό να σημειώσουμε ότι αυτός ο πληθωρισμός μετατόπισε δύο έως τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες του εγχώριου εισοδήματος κάθε χώρας από τους εργαζόμενους προς τους καπιταλιστές και δικαίως τον ονόμασαν «πληθωρισμό της απληστίας». Ωστόσο ο πληθωρισμός κινδύνευε να γίνει ανεξέλεγκτος και καλπάζων, γι' αυτό και τα αστικά επιτελεία αναγκαστικά προχώρησαν σε μια απότομη αύξηση των επιτοκίων, τα οποία τα τελευταία είκοσι χρόνια βρίσκονταν κοντά στο μηδέν ή ακόμη και κάτω απ' αυτό. Σήμερα το επιτόκιο της Fed βρίσκεται στο 5,2% και της ΕΚΤ στο 4%, κι αυτά σέρνουν τον χορό της ανόδου των επιτοκίων σε παγκόσμιο επίπεδο.

Τα δημόσια χρέη όλων των ιμπεριαλιστικών χωρών γνώρισαν σε πολύ σύντομο διάστημα μια εκρηκτική αύξηση και τα περισσότερα ιμπεριαλιστικά κράτη βρίσκονται σε τυπική κατάσταση χρεοκοπίας: οι ΗΠΑ έχουν δημόσιο χρέος ίσο με 122% του ΑΕΠ (όσο είχε η Ελλάδα όταν χρεοκόπησε το 2010), η Ευρωζώνη 91% (με τη Γαλλία στο 111% και την Ιταλία στο 150%), η Βρετανία 102%, η Ιαπωνία 261% ενώ και η Κίνα έφτασε ήδη στο 82% και η Βραζιλία στο 88%. Αλλά αυτή η αύξηση των δημόσιων χρεών με την ταυτόχρονη αύξηση των επιτοκίων (που θα παραμείνουν υψηλά) αυξάνουν το κόστος εξυπηρέτησης του χρέους και το ίδιο το χρέος και σπρώχνουν προς έναν άμεσο έλεγχο του, δηλαδή προς μια άμεση επίθεση στην εργατική τάξη – αυτό εξάλλου σηματοδοτεί και η επιστροφή στα λεγόμενα «αιματηρά» δημοσιονομικά πλεονάσματα της ΕΕ.

Στις ενδιάμεσες και στις καθυστερημένες καπιταλιστικές οικονομίες, η κατάσταση είναι ακόμη πιο δραματική και είναι μια επανάληψη της κρίσης του 1980. Τα επιτόκιά τους έχουν σκαρφαλώσει στο 8-12%,

τα νομίσματά τους υποτιμώνται, τα διεθνή κεφάλαια τις εγκαταλείπουν και έτσι σχεδόν 60 χώρες βρίσκονται σε κατάσταση άτυπης ή τυπικής χρεοκοπίας δηλαδή αδυναμίας εξυπηρέτησης των χρεών τους.

Η παγκόσμια καπιταλιστική οικονομία μπαίνει σε μια περίοδο όπου για πρώτη φορά τα τελευταία σαράντα χρόνια ο υποτιθέμενος νέος οικονομικός κύκλος δεν θα συντροφεύεται/ενισχύεται από μηδενικά επιτόκια και μια ισχυρή αύξηση πιστώσεων και χρεών. Ταυτόχρονα, λόγω ανόδου των επιτοκίων και αύξησης των κάθε είδους χρεών (δημόσιου, ιδιωτικού και νοικοκυριών) ανά πάσα στιγμή θα δημιουργούνται «αιφνίδιες» χρεοκοπίες χωρών, επιχειρήσεων και τραπεζών ή σκασίματα φουσκών (π.χ. στα ακίνητα) που θα τείνουν να γίνουν ανεξέλεγκτες και όλα αυτά μέσα σε ένα κλίμα στασιμότητας ή αδύναμης ανάπτυξης.

3. Ενώ ο στόχος για περιορισμό της αύξησης της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη σε 2 βαθμούς Κελσίου μέχρι το 2050 ήταν ήδη μετριοπαθής και αναποτελεσματικός, σήμερα φαίνεται ότι αυτή η αύξηση θα πραγματοποιηθεί πολύ πιο νωρίς απ' ό,τι υπολογίζονταν. Το αποτέλεσμα είναι να επιταχύνεται με γεωμετρική πρόοδο η κλιματική αλλαγή και έτσι να αλλάζουν άρδην οι περιβαλλοντολογικοί όροι μέσα στους οποίους πραγματοποιούνταν η παραγωγή, η κατανάλωση και η ζωή των ανθρώπινων κοινωνιών. Αυτά που χαρακτηρίζονταν, τουλάχιστον τα τελευταία εκατό χρόνια, ως ακραία κλιματικά φαινόμενα (ξηρασίες, καύσωνες, πυρκαγιές, βροχοπτώσεις, πλημμύρες, άνοδος της στάθμης της θάλασσας κ.ά.) γίνονται πλέον η νέα κανονικότητα και ταυτόχρονα τα νέα «ακραία» φαινόμενα γίνονται πλέον καταστροφικά για τις κοινωνίες. Σε γενικές γραμμές, τα μέχρι σήμερα ακραία κλιματικά φαινόμενα ήταν «διαχειρίσιμα» από οικονομικής απόψεως, αλλά τώρα επιφέρουν τεράστιες οικονομικές επιπτώσεις και μπορούν να ακρωτηριάσουν τομείς της οικονομίας ή να σακατέψουν την οικονομική λειτουργία. Αυτό συνιστά μια ποιοτική μεταβολή και καθιστά επείγουσα την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης, δηλαδή αφενός τη γρήγορη μείωση της εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου και αφετέρου την ανάπτυξη σχεδιασμένων υποδομών για τον μετριασμό των επιπτώσεων. Και οι δύο αυτές λύσεις είναι αδύνατον να πραγματοποιηθούν με το καπιταλιστικό σύστημα, μια που προϋποθέτουν μια σχεδιασμένη αντιμετώπιση σε παγκόσμιο επίπεδο, γεγονός αδύνατο λόγω της ανάπτυξης των ενδοϊμπεριαλιστικών αντιπαραθέσεων και, δεύτερον, μια σχεδιασμένη οικονομική πολιτική και μεγάλες δαπάνες σε υποδομές, που όμως προσκρούουν στη νεοφιλελεύθερη πολιτική. Έτσι, η απότομη επιδείνωση της κλιματικής κρίσης θα αλληλοεπιδρά και θα αλληλοενισχύεται πλέον με τις άλλες πλευρές της καθολικής κρίσης του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος.

4. Το 2022 το παγκόσμιο ΑΕΠ εκφρασμένο σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (PPP) ήταν 164 τρισ. δολάρια και οι παλαιοί ιμπεριαλιστές συγκέντρωναν περίπου το 37% ενώ οι BRICS περίπου το 35%. Αν συγκρίνει κανείς τη βιομηχανική παραγωγή, τότε αυτή των BRICS είναι διπλάσια των παλαιών ιμπεριαλιστών. Με άλλα λόγια, μόνο ένα στα τρία παραγόμενα βιομηχανικά (και όχι χειροτεχνικά) εμπορεύματα παράγονται στους παλαιούς ιμπεριαλιστές και αν υπολογίσουμε το σύνολο του πλανήτη, μάλλον ένα στα τέσσερα. Αυτό σηματοδοτεί μια κολοσσιαία και δραματική αλλαγή σε σχέση με την κατάσταση είτε στις αρχές του ιμπεριαλιστικού σταδίου είτε και αμέσως μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Ταυτόχρονα, ο παγκόσμιος πληθυσμός αυξήθηκε από 2,5 δισ. το 1950 στα 8 δισ. το 2020 και αυτή η αύξηση στην συντριπτική πλειοψηφία της έχει συντελεστεί εκτός των χωρών των παλαιών ιμπεριαλιστών. Επιπλέον πρόκειται για πληθυσμούς που στην πλειοψηφία τους είναι αστικοποιημένοι και δεν είναι εγκλωβισμένοι σε προκαπιταλιστικές ή μισοκαπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής και κυκλοφορίας. Αυτή η αλλαγή έχει ως συνέπειες:

α) Την προφανή αλλαγή των πολιτικών, οικονομικών, γεωπολιτικών και γεωστρατηγικών συσχετισμών σε βάρος των παλαιών ιμπεριαλιστών.

β) Την δημιουργία ολοένα και μεγαλύτερων αγορών δηλαδή βάσεων για συσσώρευση κεφαλαίου σε περιοχές εκτός των παλαιών ιμπεριαλιστών (ακόμη και χωρίς να υπολογίζουμε την Κίνα).

γ) Την ολοένα και μεγαλύτερη ανάδυση εταιριών που θα έρχονται σε σύγκρουση με τις αντίστοιχες των παλαιών ιμπεριαλιστών και μάλιστα σε κλάδους αιχμής της βιομηχανίας.

δ) Την ανάπτυξη κεντρόφυγων τάσεων μέσα στους παλαιούς ιμπεριαλισμούς (π.χ. στην Γερμανία έχει ξεκινήσει η τάση για εγκατάλειψη της χώρας από γερμανικές εταιρίες και μετεγκατάστασή τους στα νέα κέντρα συσσώρευσης για την εξασφάλιση κερδών, τόσο από άποψη κόστους παραγωγής όσο και από άποψη αγορών για τις πωλήσεις τους).

ε) Την διαρκή ενίσχυση αυτής της τάσης, ως ένα βαθμό ανεξάρτητα από την πορεία της παγκόσμιας οικονομίας και την παγκόσμια οικονομική ανισότητα που δημιουργεί η παγκοσμιοποιημένη καπιταλιστική παραγωγή.

5. Ο ρυθμός αύξησης του παγκόσμιου εμπορίου έχει πέσει στο μισό στην επταετία 2018-24 σε σχέση με την αμέσως προηγούμενη επταετία. Ο ρυθμός αύξησης των άμεσων ξένων επενδύσεων έχει σχεδόν υποτριπλασιαστεί και κινείται πλέον στο επίπεδο του 2000-2005. Όχι μόνο δεν έχουμε εδώ και δέκα χρόνια καμία διεθνή εμπορική συμφωνία από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου αλλά παρατηρούμε την κατάργηση ή αναθεώρηση και των παλαιότερων συμφωνιών με τον πολλαπλασιασμό των διμερών/πολυμερών διακρατικών συμφωνιών, έναν διαρκώς εντεινόμενο πόλεμο δασμών (κυρίως από τους παλαιούς ιμπεριαλισμούς και ιδιαίτερα τις ΗΠΑ), εμπορικούς πολέμους με κυρώσεις που φτάνουν σε κανονικό εμπάργκο σε κρίσιμους τομείς (απαγόρευση πώλησης προηγμένων μικροεπεξεργαστών στην Κίνα, μείωση πωλήσεων σπάνιων γαιών από την Κίνα προς τους Δυτικούς, απαγόρευση εξαγωγής σύγχρονων Δυτικοϊμπεριαλιστικών εταιριών από την Κίνα κ.ά.), γιγαντιαία κρατικά προγράμματα ενίσχυσης εγχώριων πολυεθνικών (Πρόγραμμα Μπáιντεν κ.ά.). Με το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία και την ένταση του ενδοϊμπεριαλιστικού ανταγωνισμού, έχει αναδυθεί μια, προς το παρόν ασθενής, τάση για μετεγκατάσταση εργοστασίων (υποκαταστήματα Δυτικοϊμπεριαλιστικών εταιριών) από την Κίνα στην Ινδία, Βιετνάμ κ.ά., και ταυτόχρονα μια εξίσου ασθενής τάση για ανακατεύθυνση των εξαγωγών της Κίνας σε περιοχές εκτός των παλαιών ιμπεριαλιστών. Όλα αυτά δεν αναιρούν ότι η αλληλεξάρτηση των καπιταλιστικών οικονομιών έχει βαθύνει σε πρωτοφανές επίπεδο, μια που αφενός το μέγεθος του παγκόσμιου εμπορίου στο παγκόσμιο ΑΕΠ είναι το μεγαλύτερο ιστορικά και αφετέρου το μερίδιο που καταλαμβάνουν τα ενδιάμεσα προϊόντα (που δεν είναι πρώτες ύλες ή ολοκληρωμένα/τελειωμένα εμπορεύματα) στο διεθνές εμπόριο έχει αναπτυχθεί επίσης σε πρωτοφανές επίπεδο.

6. Ωστόσο δεν υψώνονται φραγμοί μόνο στη λεγόμενη «ελεύθερη κίνηση εμπορευμάτων και κεφαλαίων», αλλά έχει αρχίσει και η εντεινόμενη αμφισβήτηση των βάσεων ή θεμελιωδών ρυθμίσεων της παγκόσμιας αγοράς: του δολαρίου ως παγκόσμιου νομίσματος, της παγκόσμιας κυριαρχίας του χρηματοπιστωτικού τομέα των παλαιών ιμπεριαλιστών και των διεθνών ρυθμιστικών οργανισμών όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Παγκόσμια Τράπεζα κ.ά. Αυτό οφείλεται στην ανάδυση νέων αγορών και κέντρων συσσώρευσης κεφαλαίων, όπου οι παλαιοί ιμπεριαλιστές δεν έχουν βάρος ή το βάρος τους μειώνεται διαρκώς, καθώς και στην απόλυτη ή σχετική παρακμή των παλαιών αγορών. Το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα είχαν δημιουργηθεί για να «ρυθμίζουν» την ομαλή λειτουργία της παγκόσμιας αγοράς (με πολύ μεγάλη σημασία για τη μεταπολεμική καπιταλιστική οικονομία) και πάντα προς όφελος των Δυτικών ιμπεριαλιστών. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 (και με την συμπλήρωσή τους με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και την τεράστια διόγκωση του χρηματοπιστωτικού τομέα) έχουν μεταλλαχθεί σε μηχανισμούς οικονομικής «καταστολής» για την υπεράσπιση των συμφερόντων των παλαιών ιμπεριαλιστών. Παρά τις καταστροφές που επέβαλλαν σε πολλές περιοχές του πλανήτη, παρά την αποκάλυπτη λεηλασία πάρα πολλών χωρών, δεν κατόρθωσαν να αποτρέψουν την χειροτέρευση του οικονομικού συσχετισμού σε βάρος των παλαιών ιμπεριαλιστών και προς όφελος των νέων ιμπεριαλιστών ή και μιας σειράς υποϊμπεριαλισμών και μισοπεριφερειών. Σήμερα το δολάριο, η διεθνή αγορά συναλλάγματος, τα παράγωγα, τα διεθνή δάνεια, οι εμπορικές συναλλαγές σε δολάρια, το διεθνές τραπεζικό σύστημα κ.ά. ελέγχονται σχεδόν πλήρως από τους παλαιούς ιμπεριαλιστές αλλά αρχίζουν πλέον να χάνουν το έδαφος κάτω από τα πόδια τους, για δύο κυρίως λόγους: **α)** Είναι αδύνατο να κυριαρχούν σχεδόν πλήρως οι παλαιοί ιμπεριαλιστές στη σφαίρα της παγκόσμιας κυκλοφορίας (διεθνές εμπόριο, τραπεζικό σύστημα κ.ά.), όταν επιταχυνόμενα συρρικνώνεται το βάρος τους στη σφαίρα της παγκόσμιας παραγωγής. **β)** Είναι αδύνατο να χρησιμοποιείται η σχεδόν πλήρης κυριαρχία τους στην σφαίρα της κυκλοφορίας για να λεηλατούνται οι χώρες και κυρίως να παρεμποδίζονται οι τάσεις ανάπτυξης του υπόλοιπου πλανήτη και πολύ περισσότερο η αγωνιώδης προσπάθεια των εργατικών και λαϊκών μαζών να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο (και μάλιστα με αυτή τη θηριώδη αλλαγή των πληθυσμιακών δεδομένων σε παγκόσμιο επίπεδο).

Είναι λοιπόν λογικό και αναμενόμενο να αμφισβητείται έντονα το δολάριο, ο παγκόσμιος χρηματοπιστωτικός τομέας και οι διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί τόσο από τους διευρυμένους BRICS όσο και από ένα σύνολο άλλων χωρών. Είναι λογικό και αναμενόμενο να αναδύονται και να ενισχύονται παραπληρωματικοί μηχανισμοί όπως διακρατικές εμπορικές συναλλαγές σε εθνικά νομίσματα και όχι σε δολάριο, ανάδυση νέων χρηματοπιστωτικών κέντρων και τραπεζών, ή να ιδρύεται η Νέα Αναπτυξιακή Τράπεζα των BRICS (με ακόμη ισχυρή βαρύτητα) κ.ά. Και επίσης να οξύνεται η πίεση από τους BRICS για την αλλαγή των συσχετισμών στο ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα, προς όφελός τους. Ωστόσο, είναι επικίνδυνη αφέλεια να νομίζει κανείς ότι το παγκόσμιο νόμισμα, το παγκόσμιο νομισματικό και

χρηματοπιστωτικό σύστημα και οι συνακόλουθοι μηχανισμοί τους (ΔΝΤ, ΠΤ) μπορούν να μεταρρυθμιστούν, ή να εξισορροπηθούν ή πολύ περισσότερο να αντικατασταθούν ειρηνικά και σταδιακά. Ούτε η Κίνα ούτε οι BRICS σαν σύνολο έχουν σήμερα αυτήν την δυνατότητα ή τους οικονομικούς συσχετισμούς. Εξάλλου τέτοιου είδους αλλαγές γίνονται μόνο μετά από ένα παγκόσμιο πόλεμο.

7. Η συνέχιση ή, ακόμη χειρότερα, η κλιμάκωση των ενδοϊμπεριαλιστικών στρατιωτικών ανταγωνισμών μαζί με τους εντεινόμενους οικονομικούς ανταγωνισμούς και την αμφισβήτηση του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος και των μηχανισμών του, σημαίνει ότι η παγκόσμια αγορά από παράγοντας ενίσχυσης της ανάπτυξης και άμβλυνσης της κρίσης έχει αρχίσει να πολώνεται γύρω από πρωτεύοντες και δευτερεύοντες πόλους και με αυτήν την έννοια μετατρέπεται σε ένα ακόμη παράγοντα χειροτέρευσης της κρίσης. Το παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα δεν μπορεί να λειτουργεί χωρίς μια αδιαμφισβήτη ηγεμονική δύναμη (οικονομικά, πολιτικά και γεωστρατηγικά) που θα επιβάλλει το νόμισμά της και θα ρυθμίζει την παγκόσμια αγορά. Σήμερα εισερχόμαστε σε μια μεταβατική περίοδο όπου κάθε ρύθμιση, έστω και μερική, της παγκόσμιας αγοράς και του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος έχει καταστεί αδύνατη, ενώ αντιθέτως θα κυριαρχεί μια «κακοφωνία» διαφορετικών και αντικρουόμενων πολιτικών. Αλλά αυτό συνεπάγεται ότι η κρίση του καπιταλισμού θα τείνει να γίνεται ανεξέλεγκτη. Όπως σημειώνει και το ΔΝΤ σε μελέτες του, μια μέτρια οπισθοδρόμηση της «παγκοσμιοποίησης» θα οδηγούσε για πρώτη φορά στην ιστορία του καπιταλιστικού συστήματος σε μια μείωση της παγκόσμιας καπιταλιστικής παραγωγής και μάλιστα κατά 5-7%.

8. Συνολικά η παγκόσμια καπιταλιστική οικονομία εισέρχεται σε μια περίοδο όπου **α)** η κλιματική κρίση θα μεταμορφώνει τους περιβαλλοντολογικούς όρους πάνω στους οποίους λειτουργεί η καπιταλιστική οικονομία, απαιτώντας τεράστια δαπάνες και προκαλώντας κρίσεις και καταστροφές, **β)** η παγκόσμια αγορά θα αποσυντίθεται σταδιακά ή θα αναδιοργανώνεται, και πάντως θα πολώνεται σε αρκετούς πόλους και ολοένα και δυσκολότερα θα ρυθμίζεται, **γ)** στους παλαιούς ιμπεριαλισμούς θα κυριαρχεί η οικονομική στασιμότητα, στους νέους ιμπεριαλισμούς ή υποϊμπεριαλισμούς η χαμηλή ανάπτυξη και σε πολλές χώρες θα εκδηλώνονται χρεοκοπίες, **δ)** τα μέσα αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης θα γίνονται ολοένα και πιο δύσκολο να εφαρμοστούν και αν εφαρμοστούν ολοένα και πιο αναποτελεσματικά, **ε)** θα εντείνονται οι τοπικοί και περιφερειακοί πόλεμοι λόγω των ενδοϊμπεριαλιστικών ανταγωνισμών, επιτείνοντας και χειροτερεύοντας τους παραπάνω όρους. Συνοπτικά, οι αντιφάσεις του καπιταλιστικού συστήματος θα πολλαπλασιάζονται, θα οξύνονται και θα εκρήγνυται, γεννώντας απίστευτα βάσανα για τις εργατικές και φτωχές λαϊκές μάζες του πλανήτη και κυρίως φέρνοντας κοντά τον κίνδυνο της εξαφάνισης της ανθρωπότητας, αν δεν γίνει κατορθωτή η ανατροπή του καπιταλιστικού συστήματος.

9. Η ενδοϊμπεριαλιστική σύγκρουση και ο ιδιότυπος Γ΄ Παγκόσμιος Πόλεμος. Οι Δυτικοί ιμπεριαλιστές, υπό την ηγεσία και την πρωτοβουλία των ΗΠΑ, συνειδητοποιώντας ότι με οικονομικά μέσα είναι αδύνατον να αναχαιτίσουν ή πολύ περισσότερο να αντιστρέψουν την επιταχυνόμενη οικονομική τους υποβάθμιση απέναντι στους νέους ιμπεριαλισμούς και υποϊμπεριαλισμούς, προχώρησαν στην χρησιμοποίηση των στρατιωτικών μέσων, του πολέμου, σε μία λίγο πολύ κατά μέτωπο επίθεση εναντίον του ρωσικού ιμπεριαλισμού και ουσιαστικά στην έναρξη ενός ιδιότυπου Γ΄ Παγκόσμιου Πολέμου. Η στοχοποίηση του ρωσικού ιμπεριαλισμού δεν οφείλεται στο οικονομικό του βάρος (το ΑΕΠ του σε δολάρια είναι περίπου όσο της Ιταλίας και σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης είναι λίγο μικρότερο της Ιαπωνίας), αλλά στο ότι είναι προς το παρόν ο μόνος ιμπεριαλισμός που μπορεί να αντιμετωπίσει σήμερα τους Δυτικούς ιμπεριαλισμούς, για λόγους τόσο ιστορικούς, εμπειρίας, και γεωστρατηγικούς όσο και στρατιωτικούς με την πολύπλευρη έννοια (στρατιωτική ικανότητα, σύγχρονος στρατιωτικός εξοπλισμός από το διάστημα μέχρι τις επίγειες δυνάμεις, στρατηγικά και τακτικά πυρηνικά όπλα, ικανότητα στρατηγικών ελιγμών και μετακινήσεων κ.ο.κ.). Η ήττα του ρωσικού ιμπεριαλισμού, είτε με το ξεδόντιασμά του από τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ, είτε με την επιβολή ενός ατιμωτικού συμβιβασμού στη ρωσική κυβέρνηση είτε ακόμη και με τον κρατικό θρυμματισμό του, θα έδινε την δυνατότητα στον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό να ελέγξει πολιτικά και στρατιωτικά την Ασία, να περικυκλώσει την Κίνα και να της επιβάλλει δυσβάσταχτους οικονομικούς όρους, κοντολογίς να βρεθεί σε μία θέση παρόμοια με την επομένη του Β΄ ΠΠ επιβάλλοντας τους όρους του σε όλους τους αναδύμενους ιμπεριαλισμούς ή υποϊμπεριαλισμούς. Η επιτυχία αυτού του σχεδίου αναμφίβολα θα έδινε μια ανάσα ή περιθώρια στον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό, αν και είναι αμφίβολο αν μακροπρόθεσμα θα αντέστρεφε την οικονομική υποβάθμιση των Δυτικών ιμπεριαλιστών.

Παλαιοί και νέοι ιμπεριαλιστές γνωρίζουν ότι δεν μπορεί να επαναληφθεί ένας παγκόσμιος πόλεμος με την ανοιχτή κατά μέτωπο στρατιωτική αντιπαράθεσή τους. Αυτό θα οδηγούσε σε ένα πυρηνικό ολοκαύτωμα,

όπου κανένας δεν θα κέρδιζε. (Παρ' όλα αυτά προετοιμάζονται για κάτι τέτοιο, γι' αυτό τόσο η Ρωσία όσο και οι ΗΠΑ έχουν εγκαταλείψει κάθε μεταξύ τους συμφωνία για σταμάτημα των πυρηνικών δοκιμών, ανάπτυξη νέων υπερηχητικών πυραύλων και τακτικών πυρηνικών κ.ά.). Γι' αυτό ο σχεδιασμός τους είναι η δημιουργία πολλών περιφερειακών ή τοπικών πολέμων, η οικονομική, πολιτική και στρατιωτική φθορά του αντιπάλου, η κατάκτηση κρίσιμων γεωστρατηγικών θέσεων με την απόκτηση ή διατήρηση φιλικών τους καθεστώτων και κυβερνήσεων κ.ά. Αυτό αναμφισβήτητα αποτελεί εύφορο έδαφος για την ανάδυση, μέσα στους αντιπαρατιθέμενους ιμπεριαλισμούς, πολιτικών και στρατιωτικών επιτελείων που ασπάζονται τη λογική «αν πρόκειται να ηττηθούμε, τότε ας εξαφανιστεί η ανθρωπότητα», δηλαδή τη λεγόμενη «τελική λύση», αν και η επικράτηση τέτοιων επιτελείων θα εξαρτηθεί από την ταξική πάλη. Ταυτόχρονα πολλαπλασιάζονται κατά πολύ οι πιθανότητες, είτε από λάθος είτε από πολιτικό υπολογισμό, να αρχίσουν να χρησιμοποιούνται πυρηνικά, και με αυτήν την έννοια ο κίνδυνος του πυρηνικού αφανισμού είναι πλέον άμεσος και μεγάλος για την ανθρωπότητα.

Ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός ένα εξάμηνο πριν την εισβολή του ρωσικού ιμπεριαλισμού στην Ουκρανία είχε επιχειρήσει δύο «έγχρωμες επαναστάσεις» σε Λευκορωσία και Καζακστάν, ενώ ενίσχυε με πυραυλικά συστήματα τις νατοϊκές δυνάμεις στην Ανατολική Ευρώπη. Γνώριζε την καθοριστική γεωστρατηγική σημασία της Ουκρανίας για τη Ρωσία και γνώριζε ότι ήταν αδύνατον να την εγκαταλείψει ο ρωσικός ιμπεριαλισμός, γιατί αυτό θα σήμαινε την στρατηγική του ήττα, παρ' όλα αυτά εξόπλιζε και συγκροτούσε την κρατική μηχανή της Ουκρανίας, την προετοίμαζε για έναν πόλεμο και την ενσωμάτωνε σταδιακά στον νατοϊκό μηχανισμό άσχετα αν αυτό θα συνοδεύονταν και από μία άμεση τυπική ένταξη. Παρ' όλα αυτά αυτή την επιθετικότητά του κατόρθωσε να την εμφανίσει ως «άμυνα» και σε συνδυασμό με την κρίση του εργατικού κινήματος σε Ευρώπη και ΗΠΑ, και ιδιαίτερα στην Ουκρανία, γλίτωσε προς το παρόν από ένα ισχυρό αντιπολεμικό κίνημα, όχι μόνο σε Ουκρανία, ΕΕ και ΗΠΑ, αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο.

Ενάμισι χρόνο μετά την εισβολή του ρωσικού ιμπεριαλισμού στην Ουκρανία, η στρατιωτική σύγκρουση έχει φτάσει σε ένα όριο. Το μισοφασιστικό καθεστώς του Κιέβου, ανασυγκροτημένο πολιτικά και στρατιωτικά από τους Δυτικούς, δεν κατέρρευσε τον πρώτο μήνα της ρωσικής εισβολής και κατάφερε να την εκμεταλλευτεί ώστε να εμφανίσει τη σύγκρουση ως αγώνα για εθνική απελευθέρωση κερδίζοντας την ανοχή ή και συσπείρωση του ουκρανικού προλεταριάτου. Αλλά ενάμισι χρόνο μετά, το ένα τέταρτο του ουκρανικού πληθυσμού έχει ενσωματωθεί στη Ρωσία, άλλο ένα τέταρτο μετανάστευσε (ένα τμήμα του στο εξωτερικό), η οικονομία της Ουκρανίας έχει σχεδόν καταστραφεί, η στρατολόγηση νέων στρατιωτών έχει φθάσει στα όριά της, οι νεκροί έχουν αυξηθεί κατακόρυφα και το καθεστώς επιβιώνει αποκλειστικά λόγω της οικονομικής και της στρατιωτικής (άμεσης ή έμμεσης) βοήθειας των ιμπεριαλιστών, ενώ φαίνεται να βρίσκεται στο χείλος της κατάρρευσης ή τουλάχιστον να αδυνατεί να αλλάξει κάτι στο στρατιωτικό επίπεδο. Η κυβέρνηση του Πούτιν κατόρθωσε να καμουφλάρει τις επιδιώξεις του ρωσικού ιμπεριαλισμού ως αντίσταση των ρωσικών μαζών απέναντι στους Δυτικούς ιμπεριαλιστές, και παρά την πρώτη αποτυχία της προέλασης στο Κίεβο, εξακολουθεί να διατηρεί την υποστήριξη του ρωσικού λαού, να διατηρεί την ενότητα της ρωσικής αστικής τάξης και του κρατικού μηχανισμού (παρά τους μικρούς ή μεγάλους κλονισμούς), έχει κατορθώσει να αυξήσει τα ρωσικά στρατεύματα στην Ουκρανία με μια μαζική στρατολόγηση και να αποφύγει την οικονομική κατάρρευση από τις κυρώσεις, πετυχαίνοντας μια αναδιοργάνωση των εξαγωγών και της οικονομίας. Ταυτόχρονα, με την ενσωμάτωση των τεσσάρων επαρχιών της Ουκρανίας έχει διασφαλίσει την έξοδό της και εν μέρει κυριαρχία της στη Μαύρη Θάλασσα. Σε γενικές γραμμές, φαίνεται ικανή να προχωρήσει σε μια νέα επίθεση, αν το αποφασίσει.

Οι ΗΠΑ είχαν επίσης σημαντικά πολιτικά και στρατιωτικά οφέλη. Καταρχάς σφυρηλάτησαν την ενότητα του ΝΑΤΟ κάτω από την απόλυτη ηγεμονία τους, ενέταξαν τις σκανδιναβικές χώρες στο ΝΑΤΟ, έκοψαν τους δεσμούς του γερμανικού ιμπεριαλισμού με τη ρωσική οικονομία, ύψωσαν ένα τείχος αποκλεισμού του ρωσικού ιμπεριαλισμού από τον βορρά της Νορβηγίας (θάλασσα Μπάρεντς) έως το Αιγαίο, μετέτρεψαν την Βαλτική σε νατοϊκή λίμνη απειλώντας έναν σημαντικό πνεύμονα της Ρωσίας και δεκαπλασίασαν τις νατοϊκές στρατιωτικές μονάδες στην Ανατολική Ευρώπη. Παρ' όλα αυτά δεν κατόρθωσαν να εντάξουν τον τούρκικο υποϊμπεριαλισμό στην εκστρατεία τους εναντίον της Ρωσίας.

10. Παρ' όλο που η σύγκρουση στο πεδίο των μαχών έχει βαλτώσει, παρ' όλο που έχουν αρχίσει να δυναμώνουν οι φωνές στο Δυτικό στρατόπεδο για μια συμφωνία για διαμελισμό της Ουκρανίας, και παρά το γεγονός ότι δεν αποκλείεται μια άτυπη κατάπαυση του πυρός ή μετατροπή της σύγκρουσης σε έναν παρατεταμένο και χαμηλής έντασης πόλεμο φθοράς (για να ανασυντάξει τις δυνάμεις και η Ουκρανία), η πραγματικότητα είναι διαφορετική και πολύ πιο επικίνδυνη. Βρισκόμαστε στο κατώφλι μιας επικίνδυνης

ποιοτικής κλιμάκωσης του πολέμου, γιατί ο στόχος των αμερικανών ιμπεριαλιστών είναι η στρατιωτική ήττα του ρωσικού ιμπεριαλισμού, την ίδια στιγμή που έχουν αρχίσει να συσσωρεύονται επιταχυνόμενα όλες οι προϋποθέσεις για μια τέτοια κλιμάκωση. Μια ποιοτική κλιμάκωση του πολέμου θα σήμαινε την άμεση εμπλοκή στρατευμάτων νατοϊκών χωρών ή τον σύγχρονο εξοπλισμό της Ουκρανίας (που σημαίνει εμπλοκή του ΝΑΤΟ) ή τον έμπρακτο αποκλεισμό της Ρωσίας στην Βαλτική (ή ακόμη και στην Μαύρη Θάλασσα) ή την επέκταση του πολέμου στον Καύκασο ή στα Βαλκάνια ή τη δημιουργία ενός νέου μετώπου στην Νοτιανατολική Ασία κ.ο.κ. Αναμφίβολα αυτή θα ήταν μια ριζοκίνδυνη κίνηση του επιτελείου του Μπάιντεν, μια που δεν έχουν δημιουργηθεί οι πολιτικές προϋποθέσεις για κάτι τέτοιο – το ακριβώς αντίθετο. Όπως και να 'χει, βαδίζουμε σιγά σιγά προς μια τέτοια κλιμάκωση, εκτός αν ανακοπεί από τον αντιπολεμικό αγώνα του προλεταριάτου.

Το επιτελείο του Μπάιντεν προχώρησε με γοργά βήματα και στο δευτερεύον σκέλος της πολιτικής του, δηλαδή την οικοδόμηση τριών επάλληλων γραμμών ναυτικού αποκλεισμού της Κίνας: στην παράλια ζώνη της Κίνας (Κίτρινη Θάλασσα, Θάλασσα Ανατολικής Κίνας και Θάλασσα της Νότιας Κίνας), στην ευρύτερη ωκεάνια ζώνη (από τα στενά της Μάλακας, την Αυστραλία, την Θάλασσα των Φιλιππίνων και ευρύτερα τον βόρειο Ειρηνικό) και την ζώνη του Ινδικού Ωκεανού (μαζί με την Αραβική Θάλασσα και τον Κόλπο της Βεγγάλης). Σε αυτήν την επιχείρηση είχε κάποιες πρώτες επιτυχίες. Κατόρθωσε να δημιουργήσει την στρατιωτική συμμαχία ΑUKUS (μαζί με Βρετανία και Αυστραλία), να ξαναενεργοποιήσει και να βαθύνει την Quad (Ομάδα των Τεσσάρων) με την Ιαπωνία και την Ινδία, να ενισχύσει τις βάσεις του σε όλη αυτή την ευρύτερη περιοχή, να αλλάξει με κοινοβουλευτικό «πραξικόπημα» την κυβέρνηση στο Πακιστάν (απ' όπου περνάει ένας σημαντικός Δρόμος του Μεταξιού), να επιστρέψει ενισχυμένος στις Φιλιππίνες με την άνοδο στην εξουσία της οικογένειας του παλιού δικτάτορα Μάρκος, να ενισχύσει στρατιωτικά την Ταϊβάν, παρ' όλο που τυπικά δεν εγκατέλειψε την αμφίσημη πολιτική της «Μίας Κίνας». Παρά τις κάποιες πρώτες επιτυχίες του προς την δημιουργία ενός Ασιατικού ΝΑΤΟ, αυτές περιορίζονται στην ενεργοποίηση/ευθυγράμμιση κάποιων ήδη συμμάχων του (Αυστραλία, Ιαπωνία και Νότια Κορέα), πράγμα που δεν είναι αμελητέο, αλλά δεν έχει κατορθώσει να εντάξει την Ινδονησία και πολύ περισσότερο την Ινδία. Η ανταπάντηση του ρωσικού και κινέζικου ιμπεριαλισμού είναι η σχεδόν ολοκλήρωση των Δρόμων του Μεταξιού (σε θάλασσα και ξηρά), η σύσφιξη και τα κοινά στρατιωτικά γυμνάσια αναμεταξύ τους, η διατήρηση της χούντας της Μιανμάρ, η επίδειξη της δυνατότητας εύκολης στρατιωτικής κατάκτησης της Ταϊβάν από την Κίνα, η ενίσχυση της Βόρειας Κορέας, η ραγδαία ενίσχυση του κινέζικου ναυτικού κ.ο.κ. Κοντολογίς, στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιανατολικής Ασίας συσσωρεύονται ξανά εκρηκτικές ύλες.

11. Η εξέλιξη της ενδοϊμπεριαλιστικής σύγκρουσης. Η έναρξη της έμμεσης στρατιωτικής επιθετικότητας των Δυτικών ιμπεριαλιστών συμπίπτει και με την ένταση της πολιτικής κρίσης στο εσωτερικό τους. Αφενός εμφανίζεται ολοένα και περισσότερο μια διαφοροποίηση στο εσωτερικό της αστικής τάξης τους, που σε ορισμένες περιπτώσεις οδηγείται σε διαίρεση ακόμη και στην αρχή μιας ανοικτής ρήξης. Αφετέρου, λόγω της όξυνσης της κρίσης, των μακροχρόνιων νεοφιλελεύθερων πολιτικών ενισχύεται η αποστασιοποίηση των μαζών από τα παραδοσιακά κόμματα και αστικά επιτελεία και η ανοιχτή αμφισβήτησή τους – πράγμα που οδηγεί είτε στην μετάλλαξη των αστικών κομμάτων είτε στην εξαφάνισή τους ή στην ραγδαία αποδυνάμωσή τους, με αποτέλεσμα να μπλοκάρει ή να δυσκολεύει η πολιτική διαχείριση της κρίσης και κυρίως η προσήλωση στην επίθεση απέναντι στους νέους ιμπεριαλισμούς.

12. Το επιτελείο των Δημοκρατικών με την ανάληψη της προεδρίας των ΗΠΑ από τον Μπάιντεν ακολούθησε την ίδια νεοφιλελεύθερη οικονομική πολιτική του Τραμπ. Ο Μπάιντεν άφησε να ακρωτηριαστούν κατά το ήμισυ από τους Ρεπουμπλικάνους τα τρία μακροπρόθεσμα προγράμματα ύψους 6,2 τρισ. δολαρίων (αντιμετώπιση της κρίσης της πανδημίας, επενδύσεις σε υποδομές, επενδύσεις σε εκπαίδευση και ασφάλιση) με τα οποία εκλέχθηκε, διέσωσε και ενίσχυσε για άλλη μια φορά τον χρηματοπιστωτικό τομέα, περιόρισε τις κοινωνικές δαπάνες, αύξησε τις στρατιωτικές δαπάνες, διατήρησε όλες τις φοροαπαλλαγές των πολυεθνικών που εισήγαγε ο Τραμπ (παρά τις υποσχέσεις για φορολόγησή τους), με συνέπεια να διογκώσει το δημόσιο έλλειμμα και να εκτοξεύσει το δημόσιο χρέος. Ακόμη και το τελευταίο πρόγραμμά του ύψους 1,3 τρισ. για την ενίσχυση και επαναπατρισμό των σύγχρονων βιομηχανικών τομέων (ηλεκτρικά αυτοκίνητα, μικροεπεξεργαστές κ.ά.), είναι νεοφιλελεύθερο και περιορίζεται σε φοροαπαλλαγές και άμεσες ενισχύσεις και όχι σε μια ανάληψη από το κράτος αυτών των σύγχρονων τομέων, και γι' αυτό ίσως να υπάρξουν κάποια οφέλη σε σχέση με ευρωπαϊούς ανταγωνιστές αλλά δεν θα αλλάξει τίποτε στον δυσμενή συσχετισμό με την Κίνα ούτε και θα εντείνει ιδιαίτερα τον επαναπατρισμό των αμερικανικών βιομηχανιών. Ωστόσο, το σημαντικότερο είναι ότι ο Μπάιντεν

διευκόλυνε/προκάλεσε τον πληθωρισμό, δηλαδή τη βίαιη αναδιανομή πλούτου σε βάρος όλων των στρωμάτων των αμερικάνων εργαζομένων. Η απότομη πτώση του βιοτικού επιπέδου, η συνέχιση της φυλετικής καταπίεσης και της κοινωνικής οπισθοδρόμησης (αφαίρεση δικαιωμάτων), μια αναγέννηση των εργατικών αγώνων, ένα ισχυρό και προς το παρόν υπόκωφο αντιπολεμικό αίσθημα, η αποσύνθεση της «αριστερής» πτέρυγας των Δημοκρατικών (ο Μπάιντεν αυτοανακηρύχθηκε ο μοναδικός υποψήφιος των Δημοκρατικών στις προσεχείς προεδρικές εκλογές του 2024) και η ενίσχυση της λεγόμενης «ακροαριστερής» πτέρυγας του (εκδήλωση μιας πρώτης ριζοσπαστικοποίησης των αμερικάνων εργαζομένων) έχουν οδηγήσει στην πολιτική και εκλογική αποδυνάμωση των Δημοκρατικών, στην ενίσχυση των Ρεπουμπλικάνων και στην υπερίσχυση στο εσωτερικό τους του Τραμπ (που στρέφεται πλέον καθαρά εναντίον της συνέχισης του πολέμου στην Ουκρανία).

Η εξέλιξη αυτή έχει οδηγήσει σε μια ανοιχτή διαίρεση στο εσωτερικό της αμερικάνικης ιμπεριαλιστικής μπουρζουαζίας και σε έναν ιδιότυπο «εμφύλιο» πόλεμο. Στην πράξη, η μειοψηφική μερίδα της μπουρζουαζίας που στηρίζει τον Τραμπ στοχεύει στην άμεση αντεπαναστατική επίθεση απέναντι στους εργαζόμενους και σε μια κατά περίπτωση χρήση της στρατιωτικής μηχανής στο εξωτερικό. Το επιτελείο του Μπάιντεν, φαίνεται να συσπειρώνει την πλειοψηφία της αστικής τάξης και στοχεύει στη σταδιακή υποβάθμιση των εργαζομένων και στην άμεση επιθετική στρατιωτική σύγκρουση με τον ρώσικο ιμπεριαλισμό. Αυτός ο «εμφύλιος» παίρνει προς το παρόν τη μορφή μιας δικαστικής εξόντωσης του αντιπάλου (κατηγορίες εναντίον του Τραμπ αλλά και κατηγορίες ενάντια σε Μπάιντεν, Μενέντεζ κ.ά.) αλλά έχει αρχίσει να διαπερνά κάθετα και τον κρατικό μηχανισμό. Πρόκειται να κορυφωθεί μέχρι τις προεδρικές εκλογές και σίγουρα θα συνεχιστεί και μετά από αυτές, οδηγώντας σε μια πιθανή παράλυση των τριών κέντρων της Βουλής, της Γερουσίας και του Προέδρου και κατά συνέπεια να οδηγήσει σε μια πιθανή αναστολή ή σε ένα βάλτωμα την σημερινή επιθετική πολιτική των Δημοκρατικών.

13. Είναι πλέον σαφές ότι η καταστροφή του Ευρωσυντάγματος το 2005 και η οικονομική κρίση του 2008-09 αποτελούν το πολιτικό και οικονομικό ορόσημο της στρατηγικής ήττας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έκτοτε η ΕΕ γνωρίζει μια 15ετία με χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης (χαμηλότερους των ΗΠΑ και φυσικά των BRICS), πολύ πιο συχνά διακοπτόμενης από υφέσεις, υπερχρέωση των μελών της, αδυναμία εξαγωγής της κρίσης προς άλλες χώρες και περιοχές κ.ά. (Είναι ενδεικτικό ότι ενώ το 2088 οι οικονομίες των ΗΠΑ και της ΕΕ ήταν περίπου, ίσες σήμερα της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της Βρετανίας, είναι στα 4/5 της αμερικάνικης). Η ΕΕ θα είχε λόγο ύπαρξης μόνο στον βαθμό που θα αποτελούσε τον τρίτο ιμπεριαλιστικό πόλο (παλιότερα απέναντι σε ΗΠΑ και Ιαπωνία, σήμερα απέναντι σε ΗΠΑ και BRICS) με μια αυτονομία απέναντι στους ανταγωνιστές της. Αυτό προϋπέθετε την πολιτική και κυρίως στρατιωτική ολοκλήρωσή της και τη συντριβή του ευρωπαϊκού εργατικού κινήματος. Παρά κάποιες αναμφισβήτητες νίκες απέναντι στο εργατικό κίνημα και παρά κάποιες προσπάθειες όπως για μια «ΕΕ των πολλών ταχυτήτων», δεν ικανοποίησε καμία από τις παραπάνω προϋποθέσεις. Με αυτήν την έννοια, η απόφαση του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού να ακολουθήσει μια επιθετική ιμπεριαλιστική πολιτική απέναντι σε Ρωσία και Κίνα, σέρνοντας από πίσω του την ΕΕ ολοκληρώνει και σφραγίζει αμετάκλητα την στρατηγική ήττα της.

Η ΕΕ μπαίνει σε μια περίοδο παρακμής που θα χαρακτηρίζεται από μια οικονομική στασιμότητα, από μια διαρκή οικονομική αποδυνάμωση απέναντι στους ανταγωνιστές της (ήδη στον σημαντικότερο βιομηχανικό κλάδο της, τα ηλεκτρικά αυτοκίνητα, τα ίδιας ποιότητας κινέζικα πωλούνται στη μισή τιμή των ευρωπαϊκών) και από διαρκή αύξηση των εσωτερικών προβλημάτων. Το μόνο ερώτημα είναι αν θα παραμείνει μια ενιαία αγορά ή θα αποσυντεθεί. Είναι γεγονός ότι οι ευρωπαϊκές πολυεθνικές δεν μπορούν να σταθούν χωρίς μια ενιαία αγορά, ότι η ΕΕ έχει επιβάλλει ήττες απέναντι σε κάθε ένα ξεχωριστό ευρωπαϊκό εργατικό κίνημα, ενώ όλοι οι ευρωπαίοι ιμπεριαλιστές γνωρίζουν ότι μόνο σαν ενιαία αγορά μπορούν να έχουν ένα βάρος σε διεθνές επίπεδο. Αυτοί είναι οι λόγοι που ώθησαν την ευρωπαϊκή μπουρζουαζία να αναστείλει μέσα στην κρίση της πανδημίας το Σύμφωνο Σταθερότητας και να δημιουργήσει το Ταμείο Ανάπτυξης – αν και όλα αυτά αποτελούν στοιχειώδη προαπαιτούμενα για την επιβίωση της ενιαίας αγοράς και τίποτε παραπάνω.

Ωστόσο, η επιβίωση της ενιαίας αγοράς φαντάζει αν όχι απίθανο τουλάχιστον υπερβολικά δύσκολο εγχείρημα. Το βαρύ οικονομικό χτύπημα που δέχθηκε η ΕΕ από τη ρήξη με τη Ρωσία (προμήθεια φτηνών πρώτων υλών, κόστος του πολέμου κ.ά.), η απόσυρσή της ή η αποδυνάμωση των ιμπεριαλιστικών ερεισμάτων της είτε στην Αφρική (ο γαλλικός ιμπεριαλισμός έχει χάσει όλη τη σφαίρα επιρροής του) είτε στη Μέση Ανατολή, και το ανύπαρκτο πολιτικο-στρατιωτικό βάρος της στην Ασία και στον Ειρηνικό, εξαναγκάζει την ΕΕ να περιχαράκωνεται ολοένα και περισσότερο στον εαυτό της και να μετατρέπεται σε

μια περιφερειακή και όχι παγκόσμια δύναμη. Όσο η ΕΕ θα περιχαράσσεται στον εαυτό της, τόσο θα οξύνονται οι αντιφάσεις της, δηλαδή θα ενισχύονται οι κεντρόφυγες δυνάμεις και ο θρυμματισμός της λόγω:

α) Της όξυνσης των οικονομικών ανισοτήτων μεταξύ των κρατών μελών της (ο υπερχρεωμένος ιταλικός καπιταλισμός δεν μπορεί να παραμείνει για πολύ μέσα σε μια ενιαία αγορά, η ΕΕ έχει τεράστιο εμπορικό έλλειμμα με την Κίνα ενώ η Γερμανία έχει εμπορικό πλεόνασμα κ.ο.κ.) αλλά και λόγω της αδυναμίας πλέον να λύνει συλλογικά τα οικονομικά προβλήματά της (δύσκολα θα ξαναυπάρξουν «προγράμματα σωτηρίας» υπερχρεωμένων χωρών).

β) Της εμφάνισης ενός νέου πόλου μέσα στην ΕΕ γύρω από την Πολωνία και τις χώρες της πρώην Ανατολικής Ευρώπης και μάλιστα την στιγμή που έχει αποδυναμωθεί σε μεγάλο βαθμό ο γαλλογερμανικός άξονας.

γ) Της όξυνσης των διαιρέσεων στο εσωτερικό της κάθε μιας ευρωπαϊκής μπουρζουαζίας πάνω σε δύο κομβικά σημεία: τον πόλεμο στην Ουκρανία και την παραμονή στην ΕΕ. Αυτά αποτυπώθηκαν και στο γεγονός ότι κάθε ευρωπαϊκή χώρα διαπραγματεύονταν μόνη της με τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό και όχι διαμέσου της ΕΕ.

Η βαθιά πολιτική κρίση στο εσωτερικό της ΕΕ και σε κάθε μία χώρα ξεχωριστά, λόγω της κρίσης και της μακροχρόνιας νεοφιλελεύθερης πολιτικής, οδήγησε σε εξαφάνιση ή αποδυνάμωση των παραδοσιακών κομμάτων (δεξιών και σοσιαλδημοκρατικών), στην εμφάνιση τερατογενέσεων (είτε των λεγόμενων «ριζοσπαστικών αριστερών» και «προοδευτικών» είτε του «ακραίου κέντρου» είτε της ακροδεξιάς) αλλά και στην ευθυγράμμιση/καθυπόταξη αυτών των πολιτικών τερατογενέσεων στο δόγμα της ΕΕ. Ωστόσο, η απόφαση να συστρατευτεί η ΕΕ με τις ΗΠΑ απέναντι σε Ρωσία-Κίνα και να συντρίψει το εργατικό κίνημα με την γενίκευση των Μνημονίων, κυοφορεί ένα νέο κύμα εργατικών αγώνων που θα οξύνει στο μέγιστο τις αντιφάσεις και πιθανόν να οδηγήσει στην έκρηξη, δηλαδή σε ένα κύμα αποχωρήσεων ή βαθιών διαφοροποιήσεων μέσα στην ΕΕ, δηλαδή στο τέλος ακόμη και της ενιαίας αγοράς τουλάχιστον με τη μορφή που την ξέρουμε.

14. Συνολικά η επιθετική ιμπεριαλιστική πολιτική των Δημοκρατικών στις ΗΠΑ θα συναντά ολοένα και περισσότερα εμπόδια: **α)** Μια πιθανή ήττα των Δημοκρατικών ή μια νίκη τους που θα συνοδεύεται από έναν «εμφύλιο» που θα βυθίσει τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό στα εσωτερικά του αδιέξοδα. **β)** Ένα τέτοιο πιθανό βάλτωμα του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού ή η συνέχιση του πολέμου με το αβάσταχτο κόστος να πέφτει στην ευρωπαϊκή μπουρζουαζία, θα οξύνει τις διαιρέσεις στο εσωτερικό των παλαιών ιμπεριαλιστών (μην ξεχνάμε ότι δεν υπάρχει συγχώνευση αμερικάνικων και ευρωπαϊκών πολυεθνικών αλλά ένας υπόκωφος ανταγωνισμός τους), χωρίς αυτό να σημαίνει ότι υπάρχει περίπτωση για μια αναβίωση ενός σχεδίου ολοκλήρωσης της ΕΕ. **γ)** Η άνοδος των εργατικών αγώνων λόγω της εξοντωτικής ακρίβειας αλλά και του θανάσιμου κινδύνου του πολέμου. **δ)** Τέλος, η διαφοροποίηση ή αποστασιοποίηση από την επιθετική αμερικάνικη πολιτική μιας σειράς σημαντικών χωρών του πλανήτη, πέρα από τις BRICS, ακρωτηριάζει τα σχέδια των παλαιών ιμπεριαλιστών και αμβλύνει την ικανότητά τους να επιβάλλουν μια ήττα στον ρωσικό και κινέζικο ιμπεριαλισμό.

15. Αναμφίβολα οι BRICS δεν διαθέτουν αναμεταξύ τους τούς ίδιους οικονομικούς δεσμούς που έχουν οι παλαιοί ιμπεριαλιστές, ενώ εμφανίζουν ανομοιογένεια στο εσωτερικό τους. Η Βραζιλία και η Ρωσία είναι κυρίως εξαγωγείς γεωργικών, ορυκτών και ενεργειακών πρώτων υλών, παρ' όλο που διαθέτουν ανεπτυγμένη βιομηχανία ή μπορούν να αναπτύξουν. Η Κίνα είναι μακράν η ισχυρότερη οικονομία της ομάδας, ακολουθεί η Ινδία, ενώ και οι δύο έχουν αναπτύξει ή αναπτύσσουν μια πλήρη και ολοκληρωμένη βιομηχανία. Η Κίνα εξάγει κυρίως σε ΗΠΑ και ΕΕ αλλά όχι στην Ινδία, η οποία αυξάνει τις εξαγωγές της που κυρίως κατευθύνονται στις ΗΠΑ και ΕΕ, η Ρωσία ανακατευθύνει τις εξαγωγές της προς τους BRICS, ενώ η Βραζιλία εξάγει κυρίως προς την Κίνα. Η Κίνα είναι μακράν η μεγαλύτερη οικονομία αλλά υστερεί γεωστρατηγικά και στρατιωτικά, παρ' όλο που εξοπλίζεται με έναν πολύπλευρο τρόπο και με φρενήρεις ρυθμούς, ενώ η Ρωσία είναι η μόνη που μπορεί να συγκρουστεί με τις ΗΠΑ, παρ' όλο που η οικονομία της είναι σχεδόν η μικρότερη της ομάδας. Η οικονομική άνοδος της Ινδίας έρχεται ή θα έρθει ως ένα βαθμό σε σύγκρουση με την Κίνα. Αυτές τις ανομοιογένειες και ανισορροπίες στο εσωτερικό των BRICS προσπαθούν να εκμεταλλευτούν οι Δυτικοί ιμπεριαλιστές και ειδικά ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός, που λυσσασμένα προσπαθεί να αποσπάσει την Ινδία από τις BRICS υποσχόμενος έναν εμπορικό δρόμο προς την ΕΕ και ξένες επενδύσεις για να γίνει το νέο εργοστάσιο του πλανήτη στη θέση της Κίνας.

Ο κινέζικος ιμπεριαλισμός με την άνοδο του Σι Τζιπίνγκ έχει πραγματοποιήσει μια τομή, προετοιμαζόμενος να γίνει η νέα ηγετική δύναμη του πλανήτη. Το σχέδιο για την ηγεμονία σε όλους τους κλάδους αιχμής

(“China 2025”) προχωρά με αμειώτους ρυθμούς παρά τα προσκόμματα των Δυτικών, η ανάπτυξη του «Δρόμου του Μεταξίου» ύψους περίπου 1,2 τρισ. δολαρίων έχει σχεδόν ολοκληρωθεί και μάλλον θα επεκταθεί (αφορά την ενοποίηση της Ασίας με θαλάσσιους και ηπειρωτικούς δρόμους, λιμάνια κ.ά. και μάλιστα μακριά από ωκεάνιες διαδρομές που ελέγχει ακόμα το αμερικάνικο ναυτικό), η άνοδος του βάρους του στην Αφρική και στην Λατινική Αμερική συνεχίζεται, ενώ, παρά τις διαδόσεις, συνεχίζεται η ανάπτυξη της εγχώριας αγοράς με άνοδο του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων και με την ανάπτυξη των καθυστερημένων βορειοδυτικών επαρχιών της. Ωστόσο ο δρόμος του κινέζικου ιμπεριαλισμού δεν είναι πλέον στρωμένος με ροδοπέταλα λόγω των οικονομικών και γεωστρατηγικών εμποδίων που ορθώνουν οι παλαιοί ιμπεριαλιστές. Και είναι ζητούμενο αν θα καταφέρει να ανακατευθύνει ως ένα βαθμό τις εξαγωγές του προς νέες αναπτυσσόμενες περιοχές, αν θα καταφέρει να ελέγξει την κινέζικη μπουρζουαζία ειδικά σε μια περίοδο πολύ χαμηλής ανάπτυξης ή ανοιχτής στρατιωτικής σύγκρουσης με τις ΗΠΑ, αν θα καταφέρει να ολοκληρώσει την ανακατανομή της παραγωγής του προς σύγχρονες μονάδες σε βάρος των βιομηχανιών έντασης εργασίας χωρίς να αυξήσει την ανεργία κ.ά.

Η Ινδία έχει μπει σε έναν δρόμο ραγδαίας οικονομικής ανάπτυξης (το ετήσιο ποσοστό ανάπτυξης του ΑΕΠ της είναι 7%) αναπτύσσοντας τόσο τη γιγαντιαία εσωτερική αγορά της όσο και τις εξαγωγές της, αλλά είναι αμφίβολο αν θα διατηρήσει μακροπρόθεσμα τα ίδια ποσοστά ανάπτυξης, λόγω των διεθνών συγκρούσεων αλλά και επειδή το αστικό κράτος της δεν έχει τον ίδιο έλεγχο που έχει το κινέζικο στην οικονομία και κατά συνέπεια κινδυνεύει με έκρηξη των κοινωνικών αντιφάσεων, ιδιαίτερα λόγω του ακόμη τεράστιου αγροτικού τομέα. Η Βραζιλία είναι η μόνη χώρα στους BRICS που έχει οπισθοδρομήσει οικονομικά την τελευταία δεκαετία, λόγω κυρίως της αμφιταλάντευσης της πολιτικής της ηγεσίας απέναντι σε μια οικονομική ενοποίηση της Λατινικής Αμερικής. Η πρόσφατη επιθετική άνοδος του Λούλα θα δείξει αν μπορεί να προχωρήσει σε ένα τέτοιο σχέδιο.

16. Σε γενικές γραμμές, η οικονομική ανάπτυξη βρίσκεται στους BRICS ενώ η παρακμή στους Δυτικούς ιμπεριαλισμούς και αυτό από μόνο του αποτελεί μια τεράστια ελκτική δύναμη προς τους υπόλοιπους νέους ή ανερχόμενους υποϊμπεριαλισμούς και βαρύνουσες χώρες (την λεγόμενη δεύτερη ή και τρίτη σειρά των BRICS, δηλαδή Τουρκία, Αργεντινή, Μεξικό, Σ. Αραβία, Ιράν, Ινδονησία, Νιγηρία, Αιθιοπία κ.ά.) αλλά και προς άλλες καπιταλιστικές χώρες. Ταυτόχρονα, οι Δυτικοί ιμπεριαλιστές δεν δίνουν βάρος στην παραγωγή, δεν οικοδομούν απολύτως τίποτα (είναι ενδεικτικό ότι σε αντίθεση με την περίοδο μετά τον Β΄ΠΠ οι ΗΠΑ δεν ανοικοδόμησαν ούτε το Ιράκ ούτε το Αφγανιστάν, απ’ όπου αποχώρησαν ταπεινωμένες), αντιθέτως καταστρέφουν χώρες προς όφελός τους πουλώντας «χάντρες στους ιθαγενείς» («δημοκρατία» κ.ά.). Αντιθέτως, όλοι οι ιμπεριαλισμοί των BRICS πραγματοποιούν παραγωγικές επενδύσεις στις άλλες χώρες, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν συνάπτουν λεόντειες συμφωνίες υπέρ τους. Με αυτήν την έννοια, οι BRICS υπόσχονται τόσο κέρδη για τις υπόλοιπες αστικές τάξεις του πλανήτη όσο και μια άλλη διέξοδο πέρα από τον σκέτο εξαπονδρισμό των λαϊκών τους μαζών – κέρδη που θα είναι μεγαλύτερα αν κατορθώσουν τη συνέχιση της οικονομικής αποδυνάμωσης των παλαιών ιμπεριαλιστών.

Τα παραπάνω εξηγούν την ελκτική δύναμη των BRICS που ήδη έχουν διευρυνθεί με άλλες έξι χώρες, ενώ έχουν κάνει αίτηση ένταξης ή έχουν εκδηλώσει την επιθυμία τους να ενταχθούν άλλες περίπου σαράντα χώρες. Γι’ αυτό οι BRICS έχουν κατορθώσει να λύνουν ή τουλάχιστον να αμβλύνουν διενέξεις όπως η πρόσφατη επιτυχία τους με τη σύναψη συμφωνίας Σ. Αραβίας και Ιράν. Γι’ αυτό και η «Συμφωνία της Σαγκάης» ή οι δρόμοι του Μεταξίου ή η Νέα Τράπεζά τους θα διευρύνονται συνεχώς και αν και στην αρχή θα αποτελούν συμπληρωματικούς μηχανισμούς μπορεί αργότερα να γίνουν ανταγωνιστικοί των αντίστοιχων των Δυτικών. Ο στόχος των διευρυμένων BRICS όσο και της λεγόμενης δεύτερης σειράς των BRICS είναι να ενισχύσουν την ανάπτυξή τους συνεργαζόμενοι αναμεταξύ τους και σε βάρος των παλαιών ιμπεριαλιστών, δηλαδή να αποδυναμώσουν τους παλαιούς ιμπεριαλιστές με κάθε τρόπο. Κατ’ επέκταση απαραίτητος όρος γι’ αυτό είναι να αποτύχει πάση θυσία η επιθετική αμερικάνικη πολιτική εναντίον του ρωσικού ιμπεριαλισμού. Αυτή είναι η κόκκινη γραμμή όλων αυτών και δεν μπορεί να παραβιαστεί παρ’ όλες τις διαφοροποιήσεις, την «επιτήδεια ουδετερότητα», τις ελεγχόμενες διενέξεις αναμεταξύ τους κ.ά. που μπορούν να εκδηλώνουν υπερασπιζόμενοι τα ιδιαίτερα συμφέροντά τους.

17. Η λυσσασμένη επιμονή των Δυτικών ιμπεριαλιστών να νικήσουν ή να καταβάλλουν τον ρωσικό ιμπεριαλισμό τείνει να ενεργοποιήσει όλες τις ανενεργές ή υπόκοφες εστίες στην ευρύτερη περιοχή μας, ειδικά τώρα που φαίνεται να βαλτώνει ο πόλεμος στην Ουκρανία. Οι Δυτικοί επιθυμούν μια κλιμάκωση του πολέμου στην Ουκρανία είτε με την διεύρυνση του μετώπου, δηλαδή την επέκτασή του στην Μολδαβία και Υπερδνειστερία με συμμετοχή της Ρουμανίας, είτε με ενεργοποίηση του Καυκάσου, στα νότια της Ρωσίας,

και με βάση την Αρμενία και τη Γεωργία, είτε στα Βαλκάνια με το Κοσσυφοπέδιο και την Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Το σχέδιο της ΕΕ, με την προτροπή των ΗΠΑ, για μια νέα διεύρυνσή της προς τα Βαλκάνια και προς τον Καύκασο εξυπηρετεί αυτόν τον στόχο. Ωστόσο τα σχέδια αυτά είναι δύσκολα πραγματοποιήσιμα και πάντως προϋποθέτουν την ενεργή συμμετοχή του τούρκικου υποϊμπεριαλισμού.

18. Ο τούρκικος υποϊμπεριαλισμός είναι αναμφισβήτητα το κλειδί στους σχεδιασμούς των Δυτικών, και δεν μπορεί να αντικατασταθεί από κανέναν άλλο και πολύ περισσότερο από τον ελληνικό. Είναι μακράν η μεγαλύτερη οικονομία της περιοχής, έχει αναπτύξει τις στρατιωτικές δυνάμεις του στη Λιβύη, στη Συρία, στο Ιράκ, στο Αζερμπαϊτζάν και διεισδύει στη Βόρεια Αφρική και στη Νότια Ασία. Δεν αποτελεί πλέον τον ακρίτα του ΝΑΤΟ και έχει πλέον παγιωθεί η στροφή του προς την Ανατολή και η προσπάθειά του να εμφανιστεί ως ο προστάτης των μουσουλμανικών πληθυσμών. Δεν πρόκειται να ενταχθεί στην ΕΕ και προσπαθεί να εκμεταλλευτεί κάθε περιθώριο προς όφελός του τόσο από τους Δυτικούς ιμπεριαλιστές όσο και από το αντίπαλο στρατόπεδο. Οι αδύναμες πλευρές του είναι η μη ολοκλήρωση του αυτόνομου στρατιωτικού εξοπλισμού του, το εξωτερικό χρέος του (που συγκριτικά δεν είναι μεγάλο) και το κουρδικό ζήτημα. Αυτές τις αδυναμίες προσπαθούν να εκμεταλλευτούν οι Δυτικοί ιμπεριαλιστές για να τον εντάξουν στον σχεδιασμό τους, αλλά κάτι τέτοιο είναι αδύνατον παρά τους αναγκαίους ελιγμούς του καθεστώτος Ερντογάν. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν έχει ιστορικές διαφορές με τον ρωσικό ιμπεριαλισμό ή με το Ιράν, αλλά προς το παρόν καταφέρνει να ισορροπεί τις αντιθέσεις αυτές.

19. Η αιφνιδιαστική και αποτελεσματική επίθεση των παλαιστινίων μαχητών στις αρχές Οκτώβρη τσάκισε την εικόνα του άτρωτου μιλιταριστικού κράτους του Ισραήλ και συνακόλουθα των Δυτικών ιμπεριαλιστών, ανέτρεψε τις ιμπεριαλιστικές ισορροπίες στην περιοχή και μπορεί να πυροδοτήσει μια ριζοσπαστικοποίηση στον αραβικό κόσμο, μια νέα Αραβική Άνοιξη. Η αντεπίθεση αυτή των Παλαιστινίων ήταν επιτυχημένη γιατί διαπνέονταν από μια λυσσασμένη αποφασιστικότητα και από μια τεράστια αυτοθυσία, το αποτέλεσμα της καταπίεσης, των δολοφονιών, της εξορίας και του ξεριζωμού, των βασανιστηρίων και της ταπείνωσης δεκαετιών από το σιωνιστικό κράτος και τους Δυτικούς ιμπεριαλιστές. Ιδιαίτερα, η επίθεση αυτή πραγματοποιήθηκε μετά από μια δεκαετία περιθωριοποίησης του λεγόμενου παλαιστινιακού προβλήματος, και σε μια περίοδο όπου αφενός οι ακροδεξιές κυβερνήσεις του Νετανιάχου προχωρούσαν γρήγορα τους μαζικούς εποικισμούς στην κατεχόμενη παλαιστινιακή Δυτική Όχθη του Ιορδάνη και στην Ιερουσαλήμ, συντηρώντας την ανοιχτή φυλακή της Λωρίδας της Γάζας, και αφετέρου οι αμερικάνοι ιμπεριαλιστές επιχειρούσαν διαμέσου των Συμφωνιών του Αβραάμ, να επανακτήσουν τον έλεγχο στην περιοχή. Ο στόχος των αμερικάνων ιμπεριαλιστών με τις Συμφωνίες του Αβραάμ ήταν να εντάξουν τη Σαουδική Αραβία στο στρατόπεδό τους (προσφέροντας πλήρη στρατιωτική κάλυψη και πλήρη αναγνώριση του καθεστώτος) και να δημιουργήσουν μια στρατιωτική και πολιτική συμμαχία του Ισραήλ με την Αίγυπτο, τη Σαουδική Αραβία και τα κράτη του Κόλπου εναντίον της Κίνας, της Ρωσίας και του Ιράν. Η σιωπηλή προϋπόθεση αυτών των Συμφωνιών ήταν όχι μόνο η συνέχιση της καταπίεσης των Παλαιστινίων αλλά η ολοκληρωτική και σταδιακή εκδίωξή τους από την περιοχή. Η παλαιστινιακή επίθεση ανέτρεψε τα σχέδια των Δυτικών ιμπεριαλιστών, του Ισραήλ και των αραβικών δικτατοριών. Ταυτόχρονα αποτυπώνει και την αλλαγή των συσχετισμών στην περιοχή σε βάρος των Δυτικών ιμπεριαλιστών. Όλα θα εξαρτηθούν από το πόσο θα προχωρήσει η βάρβαρη επίθεση του Ισραήλ στη Λωρίδα της Γάζας και με αυτήν την έννοια μπορεί να γενικευτεί η στρατιωτική σύγκρουση. Όπως και να 'χει, την επόμενη μέρα η θέση των Δυτικών ιμπεριαλιστών στην περιοχή θα είναι πολύ πιο αποδυναμωμένη. Η ηρωική αντίσταση των Παλαιστινίων μπορεί επίσης να εμπνεύσει τις λαϊκές μάζες και να πυροδοτήσει εξεγέρσεις στον αραβικό κόσμο ενάντια στα σχέδια τόσο των παλαιών και νέων ιμπεριαλιστών όσο και των δικτατοριών της περιοχής, μια που όλα τα καθεστώτα βρίσκονται σε κρίση και διατηρούνται με την ωμή καταστολή.

(B) Το παγκόσμιο εργατικό κίνημα

20. Το πρώτο κύμα αγώνων μετά την κρίση του 2008-2010 οδηγήθηκε στους δύο πυλώνες του, στη νότια Ευρώπη και στον αραβικό κόσμο, σε ήττα, η οποία συνέπεσε και με μια οπισθοδρόμηση του κινήματος στη Λατινική Αμερική. Ήδη πριν την έναρξη της πανδημίας άρχισε να εμφανίζεται ένα δεύτερο κύμα, που σε γενικές γραμμές ανακόπηκε από την πανδημία αλλά επανεμφανίστηκε πολύ πιο ισχυρό και πιο γενικευμένο σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτό το δεύτερο κύμα αγώνων πέρα από άλλες αιτίες προκαλείται από την απότομη

επιδείνωση της οικονομικής κρίσης, την έκρηξη των τιμών και τις νέες, λυσσασμένες και αποφασιστικές επιθέσεις των αστικών τάξεων.

21. Στη Λατινική Αμερική, και κάτω από την καθοδήγηση/παρότρυνση των ΗΠΑ, αναπτύχθηκε μια αντεπίθεση των αστικών τάξεων που ξεκίνησε με τα πραξικοπήματα στην Ονδούρα (2009) και Παραγουάη (2012) και συνεχίζεται μέχρι τις μέρες μας (πραξικόπημα στο Περού). Οφείλεται στην επιδίωξη του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού να ανακτήσει τον πλήρη έλεγχο της περιοχής, και των ντόπιων αστικών τάξεων που είναι λυσσασμένες και αποφασισμένες να συντρίψουν το εργατικό και λαϊκό κίνημα για να επιβάλλουν τα σκληρά προγράμματα του ΔΝΤ. Αυτό το κύμα αντιδραστικής αντεπίθεσης ήταν πιο οργανωμένο, πήρε τη μορφή των «θεσμικών πραξικοπημάτων», κινητοποίησε ως ένα βαθμό μικροαστικές μάζες και χαρακτηρίστηκε από τη σκληρή καταστολή εναντίον του λαϊκού κινήματος. Αυτό το κύμα αντεπανάστασης διευκολύνθηκε από το γεγονός ότι (με εξαίρεση τη Βενεζουέλα) οι αριστερές κυβερνήσεις που αναδείχθηκαν με εξεγέρσεις και αγώνες από το 1998 έως την κρίση του 2009, σταμάτησαν την πολιτική αναδιανομής του εισοδήματος και προχώρησαν ακόμη και σε επιθέσεις στο λαϊκό κίνημα. Οι διετείς εξεγέρσεις στη Χιλή και στο Εκουαδόρ (2019) και η ήττα του Γουαϊδό στη Βενεζουέλα, σηματοδότησαν μια αντεπίθεση του λαϊκού κινήματος σε όλη την ήπειρο που επεκτάθηκε με νέες εξεγέρσεις στη Βολιβία, Περού, Ονδούρα, Κολομβία κ.ά. και σε γενικές γραμμές έχει ανακόψει/αντιστρέψει αυτό το κύμα πραξικοπημάτων και σκληρής καταστολής. Αλλά, ακόμη χειρότερα, οι «αριστερές» κυβερνήσεις που αναδείχθηκαν την τελευταία τετραετία είτε μετά από εξέγερση είτε μετά από μια εκλογική νίκη, δεν προχωρούν ούτε σε μια αναδιανομή του εισοδήματος και απλώς διαχειρίζονται την οικονομική κρίση που έχει βαθύνει ή επιβραδύνοντας τη νεοφιλελεύθερη επίθεση. Το αποτέλεσμα είναι να οδηγούν σε απογοήτευση και αποσυσπείρωση και να δίνουν στην αστική τάξη και στον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό τα περιθώρια να αντεπιτίθενται και να συνεχίζουν αυτό το κύμα αντεπανάστασης. Αντίστοιχα, όμως, και οι μάζες είναι πολύ πιο αποφασισμένες να αντισταθούν και να επιβάλλουν τις διεκδικήσεις τους και αυτό είναι το νέο στοιχείο των εξεγέρσεων της τελευταίας τετραετίας, που αποτυπώνεται και στην ήττα του πραξικοπήματος απέναντι στον Μοράλες στη Βολιβία και στην λυσσασμένη αντίσταση απέναντι στο πρόσφατο πραξικόπημα στο Περού. Με αυτήν την έννοια η κατάσταση παραμένει κρίσιμη και αμφιταλαντευόμενη ειδικά όσο δεν προχωρά η πολιτική ανασύνθεση (με εξαίρεση την Αργεντινή).

22. Στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ τον τελευταίο χρόνο φαίνεται να αναδύεται ένα νέο κύμα εργατικών κινητοποιήσεων και ως ένα βαθμό εμφανίζονται κάποια νέα χαρακτηριστικά. Οφείλεται σε δύο λόγους: Αφενός στο σαρωτικό κύμα ακρίβειας που στραγγαλίζει κυριολεκτικά τα κατώτερα και μεσαία στρώματα των εργαζομένων και μειώνει δραστικά τους μισθούς των ανώτερων στρωμάτων, και βέβαια στην επιδείνωση των συνθηκών εργασίας. Αφετέρου στη μείωση των κοινωνικών δαπανών (υγεία, παιδεία, ασφάλιση, υποδομές), που δίνει το τελειωτικό χτύπημα στα αποδυναμωμένα και ακρωτηριασμένα κοινωνικά συστήματα. Τα χαρακτηριστικά αυτού του κινήματος είναι:

α) Για πρώτη φορά τα τελευταία περίπου σαράντα χρόνια υπάρχει μια γενικευμένη διεκδίκηση αύξησης των μισθών, ενώ πριν οι αγώνες περιορίζονταν κυρίως στη διατήρηση των θέσεων εργασίας ή στον περιορισμό της απώλειας των εργατικών κατακτήσεων. Παρ' όλα αυτά εξακολουθεί (όπως είναι σε κάποιο βαθμό φυσικό) να έχει «αμυντικό» χαρακτήρα, δηλαδή την κάλυψη των απωλειών λόγω της ακρίβειας.

β) Έχει εμφανιστεί σε όλες τις χώρες του δυτικού ιμπεριαλισμού. Ιδιαίτερα στις ΗΠΑ και στη Βρετανία είναι η πρώτη φορά τα τελευταία σαράντα χρόνια που έχουμε τόσους πολλούς αγώνες.

γ) Οι αγώνες εντοπίζονται κυρίως στους κλάδους και στις επιχειρήσεις της βιομηχανίας και των κρατικών οργανισμών, που έχουν μια συνδικαλιστική οργάνωση ή μια τέτοια παράδοση, αλλά κάθε άλλο περιορίζονται σε αυτούς.

δ) Οι απεργίες οφείλονται στην πίεση των μαζών από τα κάτω, έχουν πολύ μεγάλη συμμετοχή, η αυτοοργάνωση όμως δεν είναι ισχυρή, υπάρχει μια ισχυρή αποφασιστικότητα και στην πλειοψηφία των περιπτώσεων επιτυγχάνουν νίκες (πράγμα επίσης πολύ σημαντικό). Γενικώς υπάρχει μια αναζωπύρωση του ενδιαφέροντος μέσα στους εργαζόμενους για τον συνδικαλισμό και τις απεργίες.

23. Το απεργιακό κίνημα στη Γαλλία εναντίον της ασφαλιστικής μεταρρύθμισης αποτελεί την κορωνίδα αυτών των εργατικών κινητοποιήσεων και ίσως σφραγίζει τα χαρακτηριστικά αυτού του νέου κύματος εργατικών αγώνων για δύο λόγους: **α)** Καταδεικνύει τη λυσσαλέα και συνειδητή αποφασιστικότητα ολόκληρης της αστικής τάξης να ρίξει την κρίση στις πλάτες του εργατικού κινήματος, με κάθε κόστος, και να επιβάλλει μια συντριπτική ήττα. Ο Μακρόν πριν δύο μισιά χρόνια, όταν είχε την πλειοψηφία στη Βουλή, είχε υποχωρήσει στο ίδιο νομοσχέδιο μπροστά στους αγώνες των εργαζομένων που ο βασικός κορμός τους

ήταν οι εργαζόμενοι στις μεταφορές. Δυόμισι χρόνια μετά, και χωρίς πλειοψηφία, ξανακατεβάζει το ίδιο νομοσχέδιο και το ψηφίζει πραξικοπηματικά. **β)** Αντίστοιχα και οι εργατικοί αγώνες επιδεικνύουν μια αποφασιστικότητα, που αποτυπώνεται στις πέντε γενικές απεργίες σε ένα διάστημα τεσσάρων μηνών, στις μεγαλύτερες διαδηλώσεις των τελευταίων είκοσι χρόνων και στις αναρίθμητες διαμαρτυρίες/διαδηλώσεις σε όλες τις πόλεις της Γαλλίας αλλά και στην καθολική συμμετοχή των εργαζομένων. Αναμφίβολα δεν αναπτύχθηκε μια αυτοοργάνωση μέσα στους χώρους εργασίας και αναμεταξύ τους, ενώ η ηγεσία αφέθηκε στα χέρια της διασυνδικαλιστικής επιτροπής. Αλλά επίσης αναμφίβολα υπάρχει μια σταθερή και βαθιά αποφασιστικότητα, μια συνειδητοποίηση ότι η κρίση και οι επιθέσεις θα αυξάνονται και πως μόνο οι αγώνες μπορούν να δώσουν λύση. Στοιχείο της καθολικής κρίσης του γαλλικού ιμπεριαλισμού (που δεν είναι μόνο δικό του χαρακτηριστικό) αλλά και του βάθους αυτού του κινήματος είναι ότι τρεις μήνες μετά ξεσπά η έκρηξη στα προάστια αλλά και τον Σεπτέμβρη επανεμφανίζονται μαζικές κινητοποιήσεις ενάντια στον Μακρόν και την καταστολή.

24. Στον αραβικό κόσμο, το πρώτο κύμα της Αραβικής Άνοιξης όπως και το δεύτερο και πιο περιορισμένο (οι σχετικά πρόσφατες εξεγέρσεις σε Λίβανο, Αλγερία, Μαρόκο, Σουδάν και Ιράκ) οδηγήθηκαν σε ήττα ή σε αδιέξοδο. Αυτό οφείλεται και στις μεγάλες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν αυτά τα κινήματα λόγω της παρέμβασης των ιμπεριαλιστών, πολλών υποϊμπεριαλισμών στην περιοχή (Τουρκία, Ιράν, Σ. Αραβία) και στη δράση τζιχαντιστικών δυνάμεων, που πολύ γρήγορα μετατρέπουν τις εξεγέρσεις σε ένοπλες συγκρούσεις ή σκληρές δικτατορίες που στραγγαλίζουν το κίνημα. Ωστόσο εξακολουθούν να συσσωρεύονται οι εκρηκτικές ύλες στην περιοχή και κυρίως αναδύεται ξανά σε πρωταγωνιστική θέση ο αγώνας των Παλαιστινίων ενάντια στο ισραηλινό κράτος (προέκταση των Δυτικών ιμπεριαλιστών), που δεν είναι μόνο η αιχμή αλλά και ο πυροδότης του αραβικού κινήματος. Εξίσου κρίσιμοι ήταν και οι μαζικοί αγώνες του εργατικού και νεολαιίστικου κινήματος στο Ιράν γύρω από τα δημοκρατικά δικαιώματα, παρ' όλο που το καθεστώς κατόρθωσε να επανακτήσει τον έλεγχο μετά από μια αιματηρή καταστολή.

25. Και αυτό το δεύτερο κύμα αγώνων θα αναπτυχθεί μέσα σε μια εποχή σύγχυσης του εργατικού κινήματος, στο σημαντικό αδυνάτισμα των παραδόσεων της εργατικής τάξης, λόγω της δυσφήμισης του σοσιαλισμού από την κατάρρευση της ΕΣΣΔ και από την νεοφιλελεύθερη μετάλλαξη της σοσιαλδημοκρατίας, του σταλινισμού αλλά και των εθνικοαπελευθερωτικών κινήματων, κι ακόμη και ακροαριστερών δυνάμεων και τον εκφυλισμό της Ενιαίας Γραμματείας. Ωστόσο δεν θα πρέπει να ξεχνάμε σε κάθε φάση ανασυγκρότησης και ανασύνθεσης του εργατικού κινήματος το εργατικό κίνημα στην αρχή γνωρίζει ήττες. Αναγκαστικά το προλεταριάτο θα επιτεθεί και θα ξαναεπιτεθεί μέχρι να συνειδητοποιήσει το καθήκον του, δηλαδή ότι η μόνη λύση, όχι γενικά αλλά άμεσα, είναι η ανατροπή του καπιταλιστικού συστήματος. Το κεντρικό καθήκον είναι η οικοδόμηση επαναστατικών κομμάτων και Διεθνούς, ώστε να διευκολυνθεί η αναγέννηση των παραδόσεων και να εξοπλιστεί πολιτικά η νέα πρωτοπορία που αναγκαστικά θα βγει από τους αγώνες.

(Γ) Οικονομική και πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα

26. Η πραγματική οικονομική κατάσταση του ελληνικού καπιταλισμού δεν έχει καμία σχέση με την απύθμενη κυβερνητική προπαγάνδα για «ανάπτυξη» ή «καλή κατάσταση της οικονομίας», που διεξάγεται με την πρωτοφανή στήριξη της αστικής τάξης, των ΜΜΕ και των ιμπεριαλιστών. Επίσης, απέχει παρασάγγας από την εξωραϊσμένη εικόνα στις δήθεν «ταξικές» αναλύσεις των ρεφορμιστών και πολλών κεντριστών. Σήμερα αυτό αποκαλύπτεται όλο και πιο καθαρά. Δεν είναι τυχαίο ότι έχουν αρχίσει να χτυπάνε προειδοποιητικά καμπανάκια από διάφορες πλευρές των αστικών επιτελείων, παρότι γενικά ακόμα κυριαρχεί μια τεχνητή ευφορία (όπως είχε γίνει και σε άλλες περιόδους, πριν ακολουθήσει μια μεγάλη κρίση ή και συντριβή, π.χ. το διάστημα 1994-2009). Αυτή η ευφορία, όμως, δεν αφορά παρά τη διόγκωση των καπιταλιστικών κερδών και την προοπτική διαιώνισης του σημερινού αντεργατικού καθεστώτος.

Το πιο σημαντικό είναι ότι η πραγματική οικονομική κατάσταση όχι μόνο βιώνεται αλλά και έχει αρχίσει να συνειδητοποιείται από τους εργαζόμενους, τα φτωχά λαϊκά στρώματα και τη νεολαία. Τα γεγονότα συσσωρεύονται με μια δύναμη ακαταμάχητη και με αποτέλεσμα τη διαρκή χειροτέρευση αλλά και μια επιτάχυνση της κρίσης του ελληνικού καπιταλισμού.

27. Οι μαζικές καταστροφές από τις πυρκαγιές και πλημμύρες συνιστούν τομές στην εξέλιξη της κατάστασης. Αυτά τα φαινόμενα δεν οφείλονται στη «μανία της φύσης» αλλά είναι το μοιραίο αποτέλεσμα των ακραίων νεοφιλελεύθερων πολιτικών. Γίνονται πιο έντονα, πυκνώνουν και οι οικονομικές τους

επιπτώσεις δεν είναι διαχειρίσιμες. Με μια παραγωγική βάση ήδη εξαρθρωμένη, ο ελληνικός καπιταλισμός δεν αντέχει τέτοιες πρόσθετες επιβαρύνσεις, την άμεση μείωση της παραγωγής, την καταστροφή περιουσιών, υποδομών και κεφαλαίων. Με αποτέλεσμα να βουλιάζει ακόμα πιο βαθιά και να συσσωρεύονται νέα δεινά για τους εργαζόμενους και τα φτωχά λαϊκά στρώματα (έλλειψη προϊόντων, ακρίβεια και καπιταλιστική κερδοσκοπία κ.ά.).

Πάνω στην οικονομική καταστροφή, υψώνεται μια συνολική απειλή για ολόκληρες περιοχές, όχι πλέον θύλακες αλλά σημαντικά κομμάτια της επικράτειας. Περιοχές όπου η προοπτική δεν είναι η ανοικοδόμηση και ανασυγκρότηση αλλά η εξαθλίωση και η ερήμωση. Μια τόσο μεγάλη αλλαγή δεν μπορεί παρά να τροφοδοτεί μια λίγο-πολύ μόνιμη κρίση στην σχέση μεγάλων κομματιών των λαϊκών μαζών με την κυβέρνηση, γενικά με τις αστικές δυνάμεις και τους μηχανισμούς του αστικού κράτους. Δημιουργούνται αντικειμενικές δυνατότητες για πλήγματα στο αστικό πολιτικό σκηνικό, ιδιαίτερα αν υπάρξει παρέμβαση δυνάμεων του εργατικού κινήματος με μια κατάλληλη πολιτική.

28. Ο ελληνικός καπιταλισμός, σε δομική κρίση μετά το 1973, ποτέ δεν ανέκαμψε ουσιαστικά από το σαρωτικό χτύπημα της μνημονιακής κρίσης και χρεωκοπίας που ξέσπασε το 2010. Στα δεκαπέντε χρόνια που έχουν μεσολαβήσει από τότε, παρά τις θηριώδεις αντεργατικές και αντιλαϊκές πολιτικές, έχει βρεθεί πολύ πιο αδύναμος. Υποβαθμίζεται ανεπιστρεπτί στον διεθνή καταμερισμό εργασίας, βουλιάζει σε έναν επαρχιωτισμό όλο και πιο εξόφθαλμο, απομένοντας με μόνη προοπτική την παρατεταμένη παρακμή και το σάπισμα.

Η εκτόξευση των καπιταλιστικών κερδών έχει δημιουργήσει ξανά αυταπάτες ή και μια τύφλωση, τόσο σε αστικές και ρεφορμιστικές δυνάμεις όσο και σε αρκετούς μαρξίζοντες (ορισμένοι ίσως δείχνουν αυτή τη φορά μεγαλύτερη σύνεση). Αυτά τα κέρδη δεν βασίζονται σε κάποια ανάπτυξη αλλά σε μηχανισμούς πάρα πολύ γνωστούς: απόσυρση από τις παραγωγικές επενδύσεις, εκτίναξη της εκμετάλλευσης (πτώση πραγματικών μισθών, εντατικοποίηση εργασίας κ.λπ.), ευρωπαϊκές επιδοτήσεις και γενικά άφθονο κρατικό χρήμα προς τους καπιταλιστές (Ταμείο Ανάκαμψης, ΕΣΠΑ κ.ά.), λεηλασία του δημόσιου πλούτου (ιδιωτικοποιήσεις, ΣΔΙΤ, εργολαβίες, απευθείας αναθέσεις κ.λπ.), ασταμάτητη συσσώρευση όλων των χρεών.

Αυτή είναι η «ισχυρή οικονομία» της ΝΔ και όλων των αστικών δυνάμεων (πιο πριν τα ίδια ισχυριζόταν ο ΣΥΡΙΖΑ, π.χ. για το «μαξιλάρι» των πρωτογενών πλεονασμάτων, που περηφανεύεται ότι της είχε κληροδοτήσει). Η κατάληξή της είναι προδιαγραμμένη: κάθε τέτοια οικονομία, που τρέφεται από τις σάρκες της (τη διαρκή ταξική αναδιανομή του πλούτου) και κάθε τέτοια διαχείριση (ουσιαστικά αρπακτική) αργά ή γρήγορα φτάνει σε ένα νέο μεγάλο κραχ. Αυτό θα είναι τώρα πιο οδυνηρό για τον ελληνικό καπιταλισμό, για δύο βασικούς λόγους: **α)** Η εξάντληση των παραγωγικών βάσεων της οικονομίας είναι τεράστια. **β)** Η διεθνής έκρηξη της κρίσης στενεύει πολύ τις δυνατότητες χρηματοδότησης, δυσκολεύει πάρα πολύ κάποια συντονισμένη «διάσωση» όπως αυτή που επέβαλλαν από κοινού οι αμερικάνοι και ευρωπαίοι ιμπεριαλιστές με τα Μνημόνια μετά το 2010.

29. Ακραίος νεοφιλελευθερισμός και απουσία εναλλακτικής πολιτικής από τις αστικές ελίτ προετοιμάζουν μεθοδικά αυτή τη νέα καταστροφή. Μια συνοπτική εικόνα των ζωτικών δεικτών της οικονομίας δείχνει ποια είναι η πραγματικότητα:

α) Με τους σημερινούς ρυθμούς, το ΑΕΠ (πλέον ξεπεσμένο στις τελευταίες θέσεις της ΕΕ) θα επανέλθει στα επίπεδα του 2008 μόνο προς τα τέλη της δεκαετίας του 2030. Σχεδόν είκοσι χρόνια χαμένα για τον ελληνικό καπιταλισμό – μια περίοδος όπου άλλες χώρες, ανταγωνιστές του ή που ξεκινούσαν από πιο χαμηλή βάση, ισχυροποιήθηκαν ή γιγαντώθηκαν.

β) Η τεράστια αποεπένδυση δεν έχει αναπληρωθεί (μετά το 2019 μάλλον χειροτέρευσε ξανά). Οι επενδύσεις παραμένουν σημαντικά χαμηλότερες από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης. Το αποτέλεσμα είναι μια μεγάλη πτώση της παραγωγικότητας.

Η διάρθρωση της παραγωγής ξεμένει σε επίπεδα όλο και πιο καθυστερημένα. Παρά τις σαγλαμάρες περί «ψηφιακής επανάστασης», ο ελληνικός καπιταλισμός είναι ουραγός στους τομείς αιχμής. Η οικονομική δραστηριότητα συγκεντρώνεται κυρίως γύρω από το εμπόριο και διάφορες «υπηρεσίες» (εστίαση, τουρισμός, καταλύματα, μετακινήσεις): το ακριβώς αντίθετο από τους τομείς «έντασης κεφαλαίου» όπου απαιτείται υψηλότερη παραγωγικότητα και έντονος εκσυγχρονισμός.

γ) Ο πρωτογενής τομέας έχει σαρωθεί, καθώς στις ανατιμήσεις σε εφόδια, πρώτες ύλες κ.ά. έχουν προστεθεί οι καταστροφικές πυρκαγιές και πλημμύρες. Οι επιπτώσεις στην τροφοδοσία και στην ακρίβεια σε βασικά προϊόντα είναι τεράστιες. Η βιομηχανία, πέρα από την αποδυνάμωση της, βρίσκεται σε μεγάλη εξάρτηση

από τις εισαγωγές ενδιάμεσων βιομηχανικών προϊόντων, που η άνοδος της τιμής τους μειώνει την ανταγωνιστικότητά της και αυξάνει το εμπορικό έλλειμμα. Επίσης, η επαναφορά της δημοσιονομικής «πειθαρχίας» στην ΕΕ θα στενεύει τα περιθώρια εθνικών/κρατικών βιομηχανικών επιδοτήσεων π.χ. του ενεργειακού κόστους στους πιο αδύναμους καπιταλισμούς στο εσωτερικό της, όπως ο ελληνικός (οι ισχυρές/ιμπεριαλιστικές χώρες διαφυλάσσουν ζηλότυπα τέτοια προνόμια για τον εαυτό τους).

δ) Η αύξηση του εμπορικού ελλείμματος έχει οδηγήσει ξανά σε μεγάλη αύξηση του ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (περίπου 8,5%). Αυτό δεν καλύπτεται από άμεσες ξένες επενδύσεις αλλά από δανεισμό, αυξάνοντας το δημόσιο χρέος, που έχει φτάσει τα 400 δισ. (+12 δισ. από το 2021). Ο ελληνικός καπιταλισμός διατηρεί έτσι τη χειρότερη «καθαρή επενδυτική θέση» (-141%) στην ΕΕ.

Η «επενδυτική βαθμίδα» σημαίνει ότι το δημόσιο χρέος θα συνεχίσει να αυξάνεται υπέρ των «αγορών». Υπάρχουν ακόμα 30 δισ. κρατικών εγγυήσεων (ουσιαστικά χρέος που ακόμα δεν καταγράφεται) και μια βόμβα εκατοντάδων δισ. αναλογιστικού ελλείμματος των ασφαλιστικών ταμείων (δηλ. με τις συντάξεις που θα πρέπει να δοθούν τα επόμενα χρόνια). Το καταγραμμένο ιδιωτικό χρέος βρίσκεται κοντά στα 300 δισ. (151,6 δισ. ληξιπρόθεσμες οφειλές στην εφορία, 46,5 δισ. οφειλές στα ασφαλιστικά ταμεία, 87 δισ. «κόκκινα» δάνεια σε funds, 13,2 δισ. μη εξυπηρετούμενα δάνεια σε τράπεζες). Με την αύξηση των επιτοκίων, μια νέα έκρηξη πλησιάζει αναπόφευκτα.

ε) Οι διαφημιζόμενες ξένες επενδύσεις δεν είναι νέες παραγωγικές επενδύσεις, κατευθύνονται σχεδόν αποκλειστικά σε αγορές μετοχών, εξαγορές επιχειρήσεων, ακίνητα (μια κερδοσκοπική φούσκα που θερμαίνει, μαζί με την στεγαστική κρίση) και βέβαια τις ιδιωτικοποιήσεις.

30. Ο ελληνικός καπιταλισμός, στο ζενίθ της μεταπολεμικής «χρυσής εποχής» του, έφτασε στο ιστορικό όριο μιας εξαρτημένης μισοβιομηχανοποιημένης χώρας, ένα αξιόλογο και σημαντικό επίτευγμα. Μετά από περίπου σαράντα χρόνια δομικής κρίσης, μέχρι το 2010, αυτή η «κατάταξη» αφορούσε όλο και περισσότερο ένα επίπεδο βιοτικό (ή κατανάλωσης) ενώ όλο και λιγότερο τη βαρύτητά του στην παγκόσμια αγορά. Σήμερα τα πράγματα έχουν χειροτερέψει πολύ. Σε καθεστώς χρεωκοπίας διαρκείας, όλο και λιγότερο παρουσιάζει χαρακτηριστικά μιας «εθνικής» αστικής τάξης, δηλαδή ορισμένο βαθμό εσωτερικής συγκρότησης, ομοιογένειας και συνοχής, ικανότητας για στρατηγικό σχεδιασμό. Μόνα τέτοια στοιχεία είναι η στοίχιση με τους παλαιούς ιμπεριαλιστές και η υπερκμετάλλευση των εργαζομένων. Αυτά τα στοιχεία, που καταλήγουν σε μια πολιτική συμπεριφορά ελίτ, βρίσκονται πλέον σε βαθιά κρίση ή τα όρια τους είναι δεδομένα. Ιδιαίτερα με το μέτρο της εποχής μας, τους μεγάλους κλονισμούς και ανατροπές που βρίσκονται σε εξέλιξη, την ανάδυση νέων ισχυρών αστικών τάξεων και μπλοκ, περιφερειακών, υποϊμπεριαλιστικών ή ιμπεριαλιστικών. Πράγμα που υπογραμμίζει ακόμα πιο έντονα την περιθωριοποίηση και τον επαρχιωτισμό του ελληνικού καπιταλισμού.

31. Αυτή είναι η ουσία του «νέου παραγωγικού μοντέλου», για το οποίο επαίρεται η κυβέρνηση Μητσοτάκη και που το εκφράζει με τον πιο ανοιχτό και ωμό τρόπο. Όλες οι αστικές δυνάμεις, πέρα από ό,τι προεκλογικό ή απατεωνίστικο ψελλίζουν, δεν έχουν καμία πραγματική διαφοροποίηση. Αυτή η ουσιαστική ομοφωνία εκφράζει την καταθλιπτική κυριαρχία των πιο «γκρίζων», παρασιτικών ή μαφιόζικων κομματιών του κεφαλαίου. Αυτό το «μοντέλο» αποτελεί μια από τις πιο εκφυλισμένες εκδοχές του νεοφιλελευθερισμού, πάνω σε τουρισμό, ακίνητα, «πράσινη ή ψηφιακή μετάβαση» κ.λπ. Δηλαδή πάνω στην παραγωγική αποσάθρωση, τη μετατροπή σε εργασιακή γαλέρα, σε φορολογικό παράδεισο και καζίνο του ντόπιου και – όλο και περισσότερο – του διεθνούς κεφαλαίου και του παρασιτισμού του, σε χαβούζα περιβαλλοντικής καταστροφής.

Έτσι, έχουμε μπει σε μια φάση όπου όλα τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της δομικής κρίσης του ελληνικού καπιταλισμού ολοκληρώνονται με τον χειρότερο τρόπο: **α)** Πρόσδεση στην ΕΕ και στη «σωστή πλευρά της ιστορίας» των δυτικών ιμπεριαλιστών, που βουλιάζουν στη στασιμότητα και αποσύνθεση. Απουσία κάθε προσανατολισμού προς τις «αναδυόμενες» οικονομίες και, γενικά, στις τεκτονικές αλλαγές του σημερινού κόσμου. **β)** Τεράστιο βάρος του κατασταλτικού και παρασιτικού μέρους του κρατικού μηχανισμού (εξοπλισμοί κ.λπ.). **γ)** Αυξανόμενος αν όχι καθοριστικός ρόλος των διαφόρων funds. Που η συγκρότηση και δράση τους, οι σχέσεις τους με τις κοινωνικές τάξεις και με τη συγκρότηση του μπλοκ της αστικής εξουσίας διαφέρουν ουσιωδώς από ό,τι μιας «εθνικής» αστικής τάξης ή μιας συμμαχίας της με ιμπεριαλιστικά κεφάλαια (όπως ήταν π.χ. οι παραγωγικές ξένες επενδύσεις στη μεταπολεμική ανάπτυξη). **δ)** Κυρίαρχο βάρος των παρασιτικών κεφαλαίων. Εκτιμάται ότι οι αποδόσεις κεφαλαίου στους μη παραγωγικούς τομείς ξεπερνούν το 130% των αντίστοιχων στους παραγωγικούς τομείς. **ε)** Αυξανόμενες επιπτώσεις της περιβαλλοντικής καταστροφής, που υποσκάπτουν τις παραγωγικές δυνατότητες και που μόνο μια

στοιχειώδης διαχείρισή τους (πόσο μάλλον αντιμετώπιση) θα απαιτούσε μεγάλες επενδύσεις (υποδομές, ενέργεια κ.λπ.). **στ)** Πληθυσμιακή γήρανση και δημογραφική παρακμή, επιφέροντας και μείωση της διαθέσιμης εργατικής δύναμης (στοιχείο καθοριστικό για ένα «μοντέλο» χαμηλών μισθών).

32. Η επιβίωση αυτού του σάπιου καπιταλισμού απαιτεί ασταμάτητες, όλο και πιο σκληρές επιθέσεις στην εργατική τάξη, τα φτωχά λαϊκά στρώματα και τη νεολαία. Έναν διαρκή ταξικό πόλεμο, χωρίς τον παραμικρό συμβιβασμό, μια πολιτική που καταστρέφει και δολοφονεί. Αυτό είναι το πρόγραμμα των κυβερνήσεων Μητσοτάκη:

α) Παγίωση και βάθεμα του Νέου Συστήματος Εκμετάλλευσης (v. Χατζηδάκη και Γεωργιάδη κ.ά.). Νέα κύματα ακρίβειας και πτώσης των πραγματικών μισθών, χτυπημάτων στα εργασιακά δικαιώματα (ακραία ελαστικοποίηση του ωραρίου, συμβάσεις «μηδενικών ωρών», εντατικοποίηση και έλλειψη μέτρων υγιεινής και ασφάλειας που έχουν εκτινάξει τα εργατικά «ατυχήματα»-δολοφονίες κ.ά.) και στις συνδικαλιστικές ελευθερίες (π.χ. ποινικό αδίκημα η περιφρούρηση της απεργίας).

β) Συνέχιση της φοροληστείας σε βάρος των εργαζόμενων και λαϊκών στρωμάτων, που ήδη πληρώνουν το 95% των εσόδων από ΦΠΑ και Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης, επιβολή νέων φόρων (π.χ. «περιβαλλοντικών»). Την ίδια στιγμή, κεφάλαιο και πλούσιοι απολαμβάνουν πρωτοφανή φοροαπαλλαγή και φοροασυλία: «αναβαλλόμενη» φορολογία τραπεζών, «εθελοντική» φορολόγηση εφοπλιστών, κατάργηση φορολόγησης κρατικών ομολόγων, μείωση φόρου χρηματιστηριακών συναλλαγών κ.ο.κ.

γ) Νέο κύμα φτωχοποίησης (ήδη σε συνθήκες φτώχειας βρίσκεται περίπου το 50% του πληθυσμού και το ποσοστό διευρύνεται). Περιορισμός των διαφόρων “pass” και γενικά επιδομάτων φτωχοκομείου, λόγω της επαναφοράς της «δημοσιονομικής πειθαρχίας». Πλήρης εμπορευματοποίηση/ιδιωτικοποίηση και διάλυση της δημόσιας υγείας, παιδείας, ασφάλισης, πρόνοιας. Πλειστηριασμοί και εξώσεις.

δ) Επέκταση των διαφόρων συμπράξεων, απευθείας αναθέσεων κ.λπ. σε συνθήκες όπου η ιδιωτικοποίηση του κορμού της οικονομίας λίγο-πολύ έχει ολοκληρωθεί (υποδομές, οργανισμοί κ.ά.). Άνοιγμα μιας νέας μεγάλης αγοράς για το χρηματιστικό κεφάλαιο, πρώτον, με την υποχρεωτική ασφάλιση από φυσικές καταστροφές (εφαρμογή της «ατομικής ευθύνης», επιβαρύνοντας τα λαϊκά στρώματα), δεύτερο, με τον «πέμπτο τραπεζικό πυλώνα» (δάνεια από μη τραπεζικούς φορείς, επεκτείνοντας το πεδίο δράσης του παρασιτισμού).

ε) Μια μανιακή πολιτική «απελευθέρωσης» της γης και του φυσικού περιβάλλοντος. Όχι μόνο έχει εγκαταλειφθεί κάθε πρόσχημα περί αναχαίτισης και αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, αλλά αυτή αντιμετωπίζεται ως ευκαιρία: μετά από κάθε φυσική καταστροφή, δασικές εκτάσεις κ.λπ. παραδίδονται ασύστολα στο κεφάλαιο προς «αξιοποίηση» αντί να σχεδιάζεται η αποκατάστασή τους.

33. Σε σύντομο χρονικό διάστημα μετά την εκλογική νίκη της ΝΔ, η κυρίαρχη προπαγάνδα για «σταθερότητα» δέχτηκε ισχυρά πλήγματα, με κύριο καταλύτη τις καταστροφές των πυρκαγιών και πλημμυρών. Η κυβέρνηση βρέθηκε εκτεθειμένη σε μαζική δυσαρέσκεια και οργή, εσωτερικές παραφωνίες, τριβές και ανταγωνισμούς, φαινόμενα παράλυσης που άρχισαν να πλησιάζουν τα όρια μιας διάλυσης (αδειάσματα και κατατομήσεις υπουργών κ.λπ.). Αν αυτά παρέμειναν υπό έναν σχετικό έλεγχο, αυτό οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στην αδυναμία του εργατικού κινήματος να παρέμβει αποφασιστικά. Αυτή όμως η διαπίστωση είναι δίκοπο μαχαίρι: αν η κυβέρνηση φτάνει σε μια τέτοια κατάσταση ακόμα και χωρίς την παρουσία-παρέμβαση του εργατικού κινήματος, αυτό υπογραμμίζει ακόμα πιο έντονα το πόσο σαθρή είναι – και ότι κάποια στιγμή αυτά τα περιθώρια θα εξαντληθούν.

Ούτως ή άλλως, όλα τα παραπάνω συσσωρεύονται, αθροίζονται στις προηγούμενες οδυνηρές εμπειρίες των εργαζομένων, των φτωχών λαϊκών στρωμάτων και της νεολαίας. Οι μάζες δεν βιώνουν σήμερα καμία «κανονικότητα», αλλά μια τεράστια κρίση διακυβέρνησης, ένα γενικευμένο αίσθημα ανασφάλειας, την επίγνωση της ανικανότητας και αδιαφορίας της κυβέρνησης και του αστικού κράτους να προσφέρει στοιχειώδη προστασία και συνθήκες διαβίωσης.

34. Η κυβέρνηση και οι μηχανισμοί της προσπαθούν να κρυφτούν πίσω από μια άθλια, μαύρη προπαγάνδα («ασύμμετρος πόλεμος στον Έβρο» κ.λπ.) και ωμά ψέματα, παρουσιάζοντάς αυτές τις καταστροφές ως κάτι εντελώς έκτακτο και απρόβλεπτο (π.χ. «ιστορική ασυνέχεια» οι πλημμύρες στη Θεσσαλία). Η επίκληση της «μανίας της φύσης» από τον Μητσοτάκη είναι ο νέος μυστικισμός, που συμπληρώνει, ως αρνητικό, τον φετιχισμό της «ελεύθερης αγοράς», των θεοτήτων της «ιδιωτικής πρωτοβουλίας» και του «επιχειρηματία». Αυτό δεν δείχνει παρά την ανικανότητα των αστικών και κυβερνητικών επιτελείων να προβλέψουν και να αντιμετωπίσουν το οτιδήποτε.

Αυτός ο μαζικός ανορθολογισμός/σκοταδισμός αναγκαστικά συγκρούεται με τις πιο θεμελιώδεις εμπειρίες και ανάγκες των λαϊκών μαζών, δημιουργεί στο εσωτερικό τους ρήγματα (ακόμα κι εκεί όπου η κυβέρνηση τις θεωρεί «δεδομένες»). Ακόμα και με τα πλήγματα που έχουν δεχτεί, τη σύγχυση όπου έχουν βρεθεί οι μάζες εξαιτίας της λογικής του «ιδιωτικού», αυτό ανατινάζεται διαρκώς, όσο ο νεοφιλελευθερισμός και το προσωπικό του δεν αποκαλύπτονται μόνο αναποτελεσματικά, αδιέξοδα, αρπακτικά, σάπια αλλά και επικίνδυνα και δολοφονικά. Και, αντίθετα, επανέρχεται αντικειμενικά η ανάγκη για ενίσχυση και προστασία των δημόσιων υποδομών, η αναζήτηση του ρόλου του κράτους κ.λπ.

Η κυβερνητική προπαγάνδα και αλαζονεία είναι έτσι πάντα οριακή και ριψοκίνδυνη, ακροβατεί στην κόψη του ξυραφιού, κρύβει μέσα της την πιθανότητα ή δυνατότητα της κοινωνικής έκρηξης, όσο κι αν δεν μπορεί να περιμένει κανείς οτιδήποτε άλλο από τέτοιες δυνάμεις. Η «σταθερότητα», που σκόπιμα την παρουσιάζουν μονολιθική και ασταμάτητη, είναι αγιάτρευτα άρρωστη εσωτερικά, έκθετη σε πολλαπλές, αυξανόμενες πιέσεις: **α)** Στις νάρκες όπου πατάει η οικονομία. **β)** Στα ίδια τα αποτελέσματα αυτής της πολιτικής. Μετά από κάθε «επιτυχία» караδοκεί το χάος, ένα κρατικό και νεοφιλελεύθερο έγκλημα, η αποκάλυψη της ανικανότητας των «α(χ)ρίστων», οι δολοφονικές συνέπειες: Τέμπη, Πύλος, δολοφονίες των μηχανισμών καταστολής ή ρατσιστικές και φασιστικές, «ατυχήματα» και βαρβαρότητα στην εργασία, σκάνδαλα, πυρκαγιές, πλημμύρες κ.ο.κ. **γ)** Στη διεθνή εξέλιξη της κρίσης, της κρίσης της ΕΕ και των δυτικών ιμπεριαλιστών, στους ενδοϊμπεριαλιστικούς ανταγωνισμούς και συγκρούσεις.

35. Η ΝΔ πέτυχε να περιθωριοποιήσει τον ΣΥΡΙΖΑ και κάθε αστική αντιπολίτευση, αλλά κάτω από την επιφάνεια αυτής της κυριαρχίας υποκρύπτεται ένας παράγοντας αστάθειας αυτού του πολιτικού σκηνικού του «ενάμιση κόμματος». Γιατί τώρα όλες οι κρίσεις θα συγκεντρώνονται πάνω στη ΝΔ και στον Μητσοτάκη, πράγμα που μπορεί να αποδειχτεί ανελαστικό και επικίνδυνο. Ιδιαίτερα σε μια έκρηξη της κρίσης ή σοβαρή φθορά της σημερινής κυβέρνησης, καταστάσεις που η διαχείρισή τους θα απαιτήσει (χωρίς να είναι σίγουρο ότι και αυτό θα επιτύχει) τη συνδρομή και άλλων αστικών δυνάμεων. Σχηματισμοί μιας χρήσης είναι διαθέσιμοι (μορφώματα αντιδραστικά, ακροδεξιά ή κραυγαλέα προσωποπαγή) αλλά δεν επαρκούν.

Αυτός ο κίνδυνος ουσιαστικά εκφράζει μια βαθύτερη, οργανική εξασθένηση του μπλοκ της αστικής εξουσίας, των σχέσεων των αστικών δυνάμεων με τις μάζες, της αδυναμίας ενσωμάτωσής τους και της άσκησης μιας ομαλής διακυβέρνησης – με άλλα λόγια, μια βαθιά κρίση του ίδιου του αστικού κράτους. Μπορεί τα κυρίαρχα «γκρίζα» στρώματα της αστικής τάξης, που λούζονται σε «χρυσή βροχή» κερδών και ατιμωρησίας, να συσπειρώνονται λυσσασμένα σε αυτό το μπλοκ ή γύρω από τον Μητσοτάκη. Μπορεί το ίδιο να συμβαίνει με μικροαστικά στρώματα (παρά την υποβάθμιση και καταστροφή πολλών τέτοιων στρωμάτων της λεγόμενης «μεσαίας τάξης»), που έχουν χάσει την ισορροπία τους και ρέπουν έντονα σε οτιδήποτε αντιδραστικό, λόγω της κρίσης του συστήματος και της αδυναμίας του εργατικού κινήματος. Μπορεί οι τρύπες ή τα ρήγματα στις σχέσεις με τις μάζες να φαίνεται κάθε φορά ότι έχουν βουλωθεί όπως-όπως. Μπορεί (και αυτό είναι το καθοριστικό) το εργατικό κίνημα να μην προβάλλει ακόμα απειλητικά και να βρίσκεται σε σοβαρή κρίση. Αλλά το πρόβλημα της αδυναμίας του αστικού μπλοκ εξουσίας είναι υπαρκτό – και ουσιαστικά άλυτο κάτω από τον ακραίο και σάπιο νεοφιλελευθερισμό. Με αυτή την έννοια, δεν αποτελεί σχήμα λόγου η διαπίστωση ότι τα προβλήματα των αστικών δυνάμεων δεν παύουν να είναι μεγαλύτερα από αυτά του εργατικού κινήματος.

36. Αυτή η κατάπτωση των αστικών δυνάμεων αποτυπώνεται επίσης: **α)** Στην ποιότητα των αστικών επιτελείων, που βρίσκεται στο ναδίρ των 200 χρόνων ύπαρξης ανεξάρτητου ελληνικού κράτους. Τα πρόσωπα που «ηγούνται», κλειστές κλίκες βουτηγμένες σε κάθε ανηθικότητα, είναι όλα μέτρια έως τιποτένια και βρωμερά, ανίκανα έως γελοία και μισητά, με πρώτο και καλύτερο τον ίδιο τον Μητσοτάκη. **β)** Στην πανταχού παρούσα κρίση στο εσωτερικό των κρατικών μηχανισμών και γενικά των αστικών θεσμών. Η άλωσή τους από τα πιο βρώμικα ή μαφιόζικα κομμάτια της ελίτ είναι ορατή διά γυμνού οφθαλμού (greek mafia, ασταμάτητες αποκάλυψεις για τις σχέσεις της αστυνομίας και «επιχειρηματιών» με το οργανωμένο έγκλημα, δικαστικά κυκλώματα, αστυνομικοί δολοφόνοι, βιαστές, μαστροποί, διακινητές ανθρώπων κ.ο.κ.). Φέρνει διαρκώς στην επιφάνεια έναν αδυσώπητο ανταγωνισμό φατριών, ένα αμείλικτο ξεκαθάρισμα λογαριασμών. Όλα αυτά τα φαινόμενα και σχέσεις, γνωστές σε κάθε αστική κοινωνία, σήμερα ξεχειλίζουν πέρα από κάθε όριο και κυρίως πέρα από τη δυνατότητα να κρατιούνται παράμερα από τα βλέμματα των μαζών. **γ)** Αποτέλεσμα είναι μια μόνιμη κρίση νομιμοποίησης και νομιμότητας. Μια διάλυση της ομαλής λειτουργίας και των ισορροπιών μεταξύ των κρατικών μηχανισμών και των αστικών θεσμών,

ένα διαρκές ξέσκισμα του πέπλου «ανεξαρτησίας» τους (υποκλοπές, πραξικοπήματα στις ψευδεπίγραφες «ανεξάρτητες αρχές», χρηματοδότηση και διαχείριση ΜΚΟ κ.ά.).

Η χειροτέρευση και εκ νέου επιτάχυνση της κρίσης δεν θα αργήσει πάρα πολύ να αποκαλύψει εκ νέου όλη αυτή την πραγματικότητα. Και να υπενθυμίσει ότι όλα θα κριθούν όχι στην ισχύ της «σταθερότητας» αλλά στους αγώνες των εργαζομένων και της νεολαίας.

37. Η προσπάθεια θωράκισης του σημερινού καθεστώτος από κάθε παρέμβαση ή αμφισβήτηση των λαϊκών μαζών σημαίνει διαρκή αντιδημοκρατική αναδίπλωση, ενίσχυση των βοναπαρτιστικών χαρακτηριστικών, προληπτική αντεπανάσταση. Αυτό δεν αφορά μόνο τη διαρκή ενίσχυση των μηχανισμών καταστολής και συνολικά του Κράτους Έκτακτης Ανάγκης αλλά και τη δομή, τη λειτουργία, την ουσία του «επιτελικού κράτους»: Προσπάθεια αντιδραστικής συνταγματικής αναθεώρησης (κατάργηση άρθρου 16 κ.ά.). Ασφυκτικός έλεγχος στον κρατικό μηχανισμό, ειδικά στα υψηλόβαθμα στελέχη του (π.χ. με στοχευμένες μισθολογικές αυξήσεις και ακόμα πιο αμείλικτο νεοφιλελεύθερο φιλτράρισμα). Αλλοίωση του εκλογικού σώματος με την «νήφο των αποδήμων». Συζήτηση για την αύξηση του κοινοβουλευτικού ορίου στο 5%. Αντιδραστικές αλλαγές στους κώδικες και στη λειτουργία της αστικής δικαιοσύνης. Πλήρης υποταγή της τοπικής αυτοδιοίκησης στον ακραίο νεοφιλελευθερισμό των κεντρικών κυβερνήσεων.

38. Ταυτόχρονα παγιώνεται μια άτυπη αλλά ουσιαστική αμφισβήτηση του ίδιου του γενικού εκλογικού δικαιώματος: Το δόγμα «δεν υπάρχει εναλλακτική». Η δικτατορία των «αγορών» και των «ειδικών». Η εκτεταμένη ατιμωρησία που απολαμβάνει το μνημονιακό/νεοφιλελεύθερο προσωπικό, η ελίτ, οι υπηρέτες ή και οι εκτελεστές της. Η απουσία εναλλακτικής και κυρίως ισχυρής πολιτικής έκφρασης του εργατικού κινήματος. Όλα αυτά έχουν επιτρέψει στις αστικές δυνάμεις να οδηγήσουν πλατιές εργατικές και φτωχές λαϊκές μάζες στο περιθώριο της αποχής, ακυρώνοντας κατά μεγάλο μέρος την ουσία αυτού του δικαιώματος. Οι προσπάθειες να προετοιμαστεί μια απαγόρευση της συμμετοχής πολιτικών δυνάμεων στις εκλογές, με όπλα όπως π.χ. η ιδεολογική τρομοκρατία των «κοστολογημένων προγραμμάτων», θα απειλήσει να κάνει τα πράγματα ακόμα χειρότερα. Χωρίς να πέφτουμε σε «αντιεκλογικούς» υπεραριστερισμούς, αυτός είναι ένας επιπλέον λόγος για την ακαταλληλότητα του εκλογικίστικου προσανατολισμού των ρεφορμιστών και πολλών κεντριστών.

Αυτή η μεγάλη αποχή έχει, ωστόσο, και μια άλλη όψη: δείχνει το τεράστιο κενό στην εκπροσώπηση και κυρίως στην έκφραση των εργαζομένων και λαϊκών μαζών, στην αστική πολιτική σε όλες τις παραλλαγές της, που δεν μπορεί να πείσει, να δώσει διέξοδο, να ενσωματώσει. Πως θα καλυφθεί αυτό το κενό (αντί να μένει έρμαιο της αποχής/απόσυρσης από την πολιτική ζωή), αυτό είναι το κρίσιμο ερώτημα που καλούνται να απαντήσουν οι δυνάμεις του εργατικού κινήματος και κυρίως οι επαναστάτες μαρξιστές.

39. Το ζήτημα του προσφυγικού/μεταναστευτικού κατέχει μια ξεχωριστή θέση στην αντιδημοκρατική αναδίπλωση, για λόγους γενικούς και ειδικούς. Σε όλη την Ευρώπη, η ανάγκη μαζικής χρήσης φτηνών εργατικών χεριών είναι ίσως η μοναδική ανάσα (όχι αντιστροφή) απέναντι στην οικονομική στασιμότητα, στη δημογραφική παρακμή, στην ιστορική υποβάθμιση. Αποτελεί επομένως στρατηγική του κεφαλαίου και των αστικών κυβερνήσεων. Όμως η αποσύνθεση της ΕΕ εκδηλώνεται ιδιαίτερα έντονα στην αδυναμία μιας κοινής, οργανωμένης αντιμετώπισης της απορρόφησης και ενσωμάτωσης των προσφύγων/μεταναστών. Με αποτέλεσμα και την αδυναμία να ελεγχθεί και να καναλιζαριστεί το ρεύμα ξενοφοβίας και ρατσισμού (αντιλήψεις π.χ. για «ισλαμοποίηση της Ευρώπης»), οδηγώντας σε μόνιμη αποσταθεροποίηση το πολιτικό σκηνικό με την άνοδο ανοιχτά αντιδραστικών και ακροδεξιών μορφωμάτων, ένταση μιας κτηνώδους ρατσιστικής βίας, επιθέσεων, δολοφονιών κ.λπ.

Ο θεσμοθετημένος ρατσισμός της ΕΕ και των κυβερνήσεων, με τα γνωστά δραματικά αποτελέσματα (μαζικοί πνιγμοί, ανείπωτη αθλιότητα των camp/στρατοπέδων συγκέντρωσης κ.λπ.), αποτελεί ένα πολυεργαλείο για τη διαίρεση των εργαζομένων, για ισχυρές δόσεις τρομοκρατίας και αποκλήνωσης. Το πρόβλημα είναι έντονο στην Ελλάδα, μια από τις «πύλες εισόδου» στην Ευρώπη.

40. Ο ΣΥΡΙΖΑ, αφού είχε ανοίξει και στρώσει τον δρόμο στη ΝΔ του Μητσοτάκη, είχε ολοκληρώσει την αστική, μνημονιακή και νεοφιλελεύθερη μετάλλαξη του πολύ πριν από τις διπλές βουλευτικές εκλογές. Όπως σωστά είχαμε εκτιμήσει, τα επόμενα επεισόδια θα ήταν μόνο προς τα δεξιά. Η εκλογή Κασσελάκη το επιβεβαίωσε, αποκαλύπτοντας τη νοσηρή κατάσταση στο εσωτερικό του, που πλέον αφορά μόνο επαγγελματίες του μηχανισμού, αμοραλιστές, τυχοδιώκτες, περαστικά ή απελπισμένα «μέλη» και «φίλους». Όλους αυτούς που δεν αντέχουν να μην επαναλαμβάνουν ότι αποτελούν την «κυβερνώσα αριστερά», να διανοηθούν ότι δεν θα επανέλθουν κάποια στιγμή στην κυβερνητική εξουσία ή να μην αναζητούν ένα θάυμα απέναντι στον Μητσοτάκη.

Ο Κασσελάκης είναι μια από τις τερατογεννέσεις της εποχής μας, που όλα δείχνουν ότι ανοίγει και ένα νέο, επικίνδυνο κεφάλαιο στις πολιτικές εξελίξεις. Από τη μια, αποτελεί μια φυσιολογική συνέχεια της προηγούμενης πορείας μετάλλαξης του ΣΥΡΙΖΑ, είναι ο επόμενος σταθμός όπου οδηγούνταν ούτως ή άλλως πρόσωπα όπως η «κεντρώα» Αχτσιόγλου ή ο «αριστερός» Τσακαλώτος (όλοι μαζί είχαν στηρίξει και εφαρμόσει την «εκλογή από τη βάση» όχι μόνο του προέδρου αλλά και της Κεντρικής Επιτροπής τους, την πολτοποίηση των οργανώσεων και μελών κ.λπ.). Διαφοροποιήσεις χωρίς άλλωστε κανένα ουσιαστικό περιεχόμενο: όλοι ήταν και είναι μνημονιακοί και νεοφιλελεύθεροι, που σταθερά υπερασπίζονται τα κυβερνητικά πεπραγμένα τους. Ο Κασσελάκης αποτελεί όμως και μια τομή σε σύγκριση με αυτά τα αναλώσιμα και επί της ουσίας ήδη περιθωριοποιημένα πρόσωπα. Μια τομή:

α) Πάνω σε ό,τι είχε εκφράσει ο ίδιος ο Τσίπρας (καταγωγή από τη ρεφορμιστική αριστερά, ριζοσπαστικοποίηση και αντιμνημονιακό μπλοκ κ.λπ.) και στα αδίστακτα πολιτικά εγκλήματα του σε βάρος των εργαζόμενων και λαϊκών μαζών.

β) Πάνω στην κατεύθυνση που ούτως ή άλλως έχουν πάρει τα πράγματα σε όλο το αστικό πολιτικό σκηνικό, στην ποιότητα των προσώπων που προωθούνται στην πρώτη γραμμή του. Πολύ απλά, αυτός που θέλει να προβάλλεται ότι «μπορεί να νικήσει τον Μητσοτάκη» δεν είναι παρά ένας άλλος «Μητσοτάκης», χωρίς την παραμικρή αξία λόγου διαφορά.

γ) Με την ανάδειξη για πρώτη φορά ενός “golden boy”, ενός επιχειρηματία και πλούσιου ως επικεφαλής ενός κόμματος της «αριστεράς» ή που προέρχεται από την αριστερά – που γρήγορα σβήνει κάθε τέτοιο ίχνος μέσα σε μια «προοδευτική παράταξη».

40. Η φιλολογία με αφορμή τον Κασσελάκη περί της λεγόμενης «μεταπολιτικής», της καθολικής επικράτησης της «εικόνας», της «επικοινωνίας» κ.λπ. είναι μόνο μια μερική διαπίστωση. Μόνο μια κομψή διατύπωση της τρομακτικής, πρωτοφανούς ιστορικά κρίσης της αστικής ιδεολογίας και πολιτικής, της αποπολιτικοποίησης και αποϊδεολογικοποίησης των πάντων – αυτή είναι η ουσία και γι’ αυτό ελάχιστοι τολμάνε να ονοματίσουν: Χαώδης αναποτελεσματικότητα, αδυναμία και κενότητα της αστικής πολιτικής. Κρίση όλων των αναφορών και αξιών, ιδεολογικών, προγραμματικών. Κρίση στην έννοια των κομμάτων, της οργάνωσής τους, των σχέσεών τους με τις μάζες (π.χ. πολτοποίηση των εσωτερικών δομών και διαδικασιών, των συνδικαλιστικών και κοινωνικών ερεισμάτων). Κρίση σε όλους τους ηθικούς άξονες γύρω από τους οποίους συγκροτείται μια πολιτική, έκδηλη ιδιαίτερα στην χρήση των εννοιών και της γλώσσας («σύγχρονη πατριωτική αριστερά», «προοδευτικός» κ.ά.).

Αναγκαίο υποκατάστατο και δίδυμη όψη αυτής της κρίσης είναι η διαρκής αναζήτηση του «ισχυρού προσώπου» ή ενός Μεσσία: Πάντα σε προσωπική σχέση με την κοινωνία ή με τους πολίτες (ποτέ με τους εργαζόμενους ή με κάποια κοινωνική τάξη), απ’ όπου αντλεί «αδιαμεσολάβητη» και «δημοψηφισματική», βοναπαρτικού τύπου νομιμοποίηση. Με μυθοποιημένες «ικανότητες» να λύνει κάθε πρόβλημα, να φτιάχνει εναλλακτικά κυβερνητικά προγράμματα ή οικονομικά μοντέλα, να προστατεύει τους «ευάλωτους». Με τις «κατάλληλες» προσβάσεις στο χρήμα και στον πλούτο, αν αυτά δεν αποτελούν και ανοιχτά δική του ιδιοκτησία και ιδιότητα (όπως στην περίπτωση του Κασσελάκη). Πιο ωμά, αυτός που μπορεί να οδηγεί στην επόμενη εκλογική νίκη, στο ένα και μοναδικό έπαθλο, της εξουσίας σε κυβέρνηση, δήμους, περιφέρειες κ.λπ. Από αυτή την άποψη, όλες οι διαφορές είναι εντελώς δευτερεύουσες ανάμεσα όχι μόνο σε έναν Κασσελάκη και σε έναν Μητσοτάκη αλλά και στις πιο λούμπεν εκφράσεις του αστικού πολιτικού σκηνικού, μπερλουσκονικού, τραμπικου και μαφιόζικου στιλ (Μπέος κ.ά.).

Τέτοια νέα πρόσωπα επιβλήθηκαν στον ΣΥΡΙΖΑ με έναν τρόπο «ουρανοκατέβατο», όχι όμως και τόσο πρωτοφανή ιστορικά, για όποιον γνωρίζει και θυμάται διάφορα αντίστοιχα κατασκευάσματα στη σύγχρονη πολιτική ιστορία της χώρας μας. Όπως το έχουμε ξαναδεί, η εσωτερική κρίση του ΣΥΡΙΖΑ συνάντησε τους σχεδιασμούς αστικών και ιμπεριαλιστικών κύκλων για να προωθηθεί ένα νέο «ισχυρό πρόσωπο», που θα ωραιοποιήσει το αστικό πολιτικό σκηνικό ή θα μπαλώσει τις πιο ορατές τρύπες του. Όχι επειδή ένας «Κασσελάκης» μπορεί να αποτελεί οποιαδήποτε εναλλακτική – το αντίθετο, στα μάτια των μαζών δεν μπορεί παρά να κάνει την εικόνα του ΣΥΡΙΖΑ ταυτόσημη με αυτή της ΝΔ ή ακόμα χειρότερη και πιο αδιέξοδο: τα άθλια αποτελέσματα του ΣΥΡΙΖΑ στις δημοτικές και περιφερειακές εκλογές δίνουν μια πρώτη ένδειξη γι’ αυτό (και όπως φαίνεται οι εξελίξεις σε αυτόν τον «νέο» ΣΥΡΙΖΑ προς τους τίτλους τέλους δεν θα αργήσουν πολύ). Όχι επειδή μπορεί να έχει οποιοδήποτε πρόγραμμα, οποιαδήποτε δύναμη πέρα από το δοτό χρίσμα αστικών και ιμπεριαλιστικών κύκλων. Αλλά εξαιτίας της ανάγκης να στηθεί, ακόμα και με τα χειρίστα υλικά και με κακοτεχνίες, ένας συμπληρωματικός πυλώνας στη ΝΔ του Μητσοτάκη, που αργά ή γρήγορα η κρίση τους δεν θα μπορεί να συγκρατηθεί με τις σημερινές δυνάμεις μόνο.

41. Το ΠΑΣΟΚ δείχνει αναγκασμένο να μοιράζεται την ίδια αδυναμία με τον ΣΥΡΙΖΑ. Όλοι αυτοί οι «προοδευτικοί» παραδέρνουν από κοινού στη συρρίκνωση και παρακμή: αυτό αποτυπώνει η φιλολογία για την αναγέννηση μιας «μεγάλης προοδευτικής παράταξης». Ο λόγος είναι ότι οι διαφορές της πολιτικής τους με τη ΝΔ είναι μόνο δευτερεύουσες ή συμβολικές. Γι' αυτό άλλωστε σε όλη την Ευρώπη, πάνω στο κενό που αφήνουν αυτοί οι «προοδευτικοί», ενισχύονται δυνάμεις δεξιές ή ακροδεξιές.

42. Μπορούμε να πούμε προκαταβολικά ότι το «κεφάλαιο Κασσελάκη» δεν σημαίνει ανανέωση και πολύ περισσότερο ενίσχυση του αστικού πολιτικού σκηνικού, αλλά ακόμα μεγαλύτερο βύθισμά του στη σήψη, στην απόρριψη από τις μάζες. Δεν θα είναι εύκολο να επιβληθεί αυτή η κατάσταση με σημαιοφόρους τους «Κασσελάκηδες» – μάλλον θα πρέπει να αναμένεται μια αφύπνιση ή αντίδραση και αντίσταση των μαζών. Ωστόσο, χρειάζεται μεγάλη επαγρύπνηση και προσοχή. Αυτές οι τερατογεννέσεις, όσο κι αν φέρουν ανεξίτηλο το στίγμα της παρακμής και της γελοιοτητας, είναι εξαιρετικά δηλητηριώδεις και επικίνδυνες για τους εργαζόμενους, για το εργατικό κίνημα.

Πρώτον, ο Κασσελάκης αντιπροσωπεύει ένα επιπλέον σοβαρό χτύπημα σε κάθε συλλογική, αγωνιστική, αριστερή ή έστω ρεφορμιστική συγκρότηση της συνείδησης και της πρακτικής των μαζών. Αυτό σημαίνει η σύγχρονη πατριωτική αριστερά, με αρχηγό έναν αριστερό επιχειρηματία, που δεν δαιμονοποιεί το κεφάλαιο αλλά καταλαβαίνει το καθημερινό ρίσκο του και θέλει να του δώσει κίνητρα, με αντάλλαγμα μετοχές στους εργαζόμενους και μια φροντίδα για τους ευάλωτους κ.ο.κ.

Δεύτερο, ο δικαιοματισμός, ο ταυτοτισμός, το νέο λεξιλόγιο της «συμπερίληψης» (ατόφιο βγαλμένο από τα εργαστήρια των ιμπεριαλιστών και αστικών ιδεολογικών μηχανισμών, think tank / δεξαμενών σκέψης, MME) θα είναι μια από τις βασικές αιχμές αυτής της επίθεσης – πιο ανοιχτά από ποτέ και από κοινού από όλες τις αστικές δυνάμεις ΝΔ, ΣΥΡΙΖΑ, ΠΑΣΟΚ. Οι επιπτώσεις από την έμπρακτη εφαρμογή αυτών των αντιδραστικών ιδεολογημάτων αρχίζουν και γίνονται αισθητές ή και να κατανοούνται από κομμάτια των μαζών (όσο μπαίνουν πιο μέσα στην καθημερινή ζωή, στα σχολεία, στις οικογένειες, στις γειτονιές κ.λπ.). Κανείς πλέον –και αυτό αφορά ιδιαίτερα το εσωτερικό της Αριστεράς– δεν θα επιτρέπεται να τα αντιμετωπίζει ως μια απλή «επιλογή», ως ένα πολιτικό παιχνίδι ή ένα καπρίτσιο χωρίς συνέπειες (εδώ είναι χαρακτηριστικά και τα ρήγματα στο γερμανικό Die Linke γύρω από αυτό το ζήτημα). Αντικειμενικά, πέρα από τις αντιδράσεις που αυτά τα θέματα κυοφορούν στις μάζες, αποτελούν ένα κρίσιμο σημείο ιδεολογικής και πολιτικής διαπάλης, όπου όλες οι οργανώσεις του εργατικού κινήματος θα πιεστούν να τοποθετηθούν. Τρίτο, ως αντίδραση σε ό,τι ψεύτικο και αποκρουστικό έχει αυτός ο «ροζ προοδευτισμός», θα υπάρξει μια ισχυρή ώθηση κομματιών των μαζών προς τα δεξιά, προς κάθε είδους αντιδραστικές, ανορθολογικές, αντιδραστικές απόψεις και μορφώματα.

Τέταρτο, εξαιτίας των κομματιών που θα βρεθούν εκτός του του νέου ΣΥΡΙΖΑ του Κασσελάκη, υπάρχει κίνδυνος να φουντώσουν ξανά οι ελπίδες για μια «παναριστερά» και να συμπαρασύρουν ξανά κομμάτια της άκρας και ριζοσπαστικής αριστεράς.

Τέλος, μέσα από την περίπτωση Κασσελάκη οι αμερικάνοι ιμπεριαλιστές (όπως άλλωστε κάνουν και απέναντι στον Μητσοτάκη με στοχευμένα δημοσιεύματα, αποκαλύψεις κ.λπ.) προσπαθούν να διατηρήσουν μια απόλυτη ευθυγράμμιση του αστικού πολιτικού σκηνικού στα σχέδιά τους.

Επομένως, η ανάδειξη αυτής της πραγματικότητας αποτελεί ένα βασικό καθήκον των αγωνιστών του εργατικού κινήματος, των επαναστατών μαρξιστών.

43. Το ΜέΡΑ25 απέτυχε εμφατικά στους στόχους που είχε θέσει στις βουλευτικές εκλογές. Στη συνέχεια, στις δημοτικές και περιφερειακές εκλογές, είχε μια εξαιρετικά παρδαλή (ως εξωνημένη) στάση, που εκτός από πολιτικό ομορτισμό εξέθεσε σοβαρά την οργανωτική αδυναμία του και την έλλειψη κοινωνικών βάσεων. Αυτά συνιστούν ήδη επαρκή απόδειξη ότι δεν μπορεί να επαναλάβει την πορεία και τον ρόλο του παλιού ΣΥΡΙΖΑ μετά το 2012. Οι λιτανείες για «πλατιά ενωτικά σχήματα» ή «κοινοβουλευτικό πόλο των κινημάτων» ήδη ηχούν παράταιρα και αδύναμα – και μάλλον αυτό που έχει τεθεί είναι ένα ερώτημα για την σταθερότητα αυτού του σχήματος και των συνοδοιπόρων του.

Ο κύριος λόγος γι' αυτό δεν είναι η «έλλειψη ριζοσπαστισμού» (αρκετοί στην Αριστερά θα ήθελαν πολύ το πρόβλημα να είναι τόσο απλό) αλλά η συνολικά αδύναμη αστική φυσιογνωμία του ΜέΡΑ25. Είναι πράγματι αδύνατο, όσο και θλιβερό και καταστροφικό, μέσα στους σπασμούς της τεράστιας κρίσης του καπιταλισμού να επιχειρείς να αντιτάξεις κούφιας καινοτομίες περί «τεχνοφουδαρχίας» (κατάργηση του καπιταλιστικού κέρδους από μια προκαπιταλιστική πρόσοδο... σε μια εποχή που η αντικειμενική προλεταριοποίηση καλπάζει!) ή να πιστεύεις ότι μπορείς να συμμαχήσεις μαζί τους ή ότι σε όλα αυτά μπορεί να υπάρχει οτιδήποτε για να το «σπρώξεις προς τα αριστερά».

44. Οι συνθήκες φαίνονται ώριμες για εξελίξεις στον ελληνοτουρκικό ανταγωνισμό, με τον τουρκικό υποϊμπεριαλισμό να εισπράττει από τα σοβαρά ανταλλάγματα που επιδιώκει για την ικανοποίηση ορισμένων αναγκών των δυτικών ιμπεριαλιστών. Η «επαναπροσέγγιση» με τον Μητσοτάκη σε ρόλο εθνικό ηγέτη, η μετατόπιση στην κυρίαρχη φρασεολογία («σχετική έννοια η μείωση της εθνικής κυριαρχίας», «διαπραγματέυση σημαίνει υποχωρήσεις» κ.λπ.) δίνει το στίγμα: κάθε απόπειρα διευθέτησης θα εκκινεί από τους πραγματικούς συσχετισμούς, που έχουν αλλάξει πολύ σε βάρος του ελληνικού καπιταλισμού. Αυτό που κρίνεται είναι αν, μετά από την οικονομική υποβάθμισή του, θα απολέσει και τον πυρήνα του στρατηγικού χώρου/βάθους του σε Αιγαίο και Μεσόγειο (η Κύπρος έχει ουσιαστικά εγκαταλειφθεί). Για σχεδόν έναν αιώνα (Λοζάνη 1923) αυτό ήταν σημαντικό πλεονέκτημα για τον ελληνικό καπιταλισμό, αντιστάθμιζε αδυναμίες, έδινε κάποιες (περιορισμένες) δυνατότητες σχετικής αυτονομίας. Αυτά δεν μπορούν να αντικατασταθούν από τη μετατροπή της επικράτειας σε αποθήκη, χώρο εκπαίδευσης και ορμητήριο των αμερικανονατοϊκών ιμπεριαλιστών.

Η διευθέτηση είναι ακανθώδης και μια ομαλή κατάληξή της δεν είναι καθόλου δεδομένη. Τα διακυβεύματα είναι πολύ μεγαλύτερα απ' ό,τι π.χ. στα τέλη της δεκαετίας του 1990, όταν ήδη είχε τεθεί το ζήτημα μιας δορυφοριοποίησης του ελληνικού καπιταλισμού στον τούρκικο. Πρώτον, σήμερα ο δεύτερος έχει θεριέψει σε έναν υποϊμπεριαλισμό και φυσιολογικά απαιτεί πολύ περισσότερα. Δεύτερο, ο ρόλος που επιφυλάσσεται πλέον στον ελληνικό καπιταλισμό από τις ΗΠΑ δεν είναι μόνο αυτός μιας απλής «συνεργασίας» και «συνύπαρξης» στα πλαίσια του ΝΑΤΟ, αλλά και ενός ελέγχου ή μιας ανάσχεσης των βλέψεων της Τουρκίας. Τρίτο, στην περιοχή διασταυρώνονται όλα τα μεγάλα συμφέροντα, παγκόσμιες ή περιφερειακές δυνάμεις που έχουν εμπλακεί στην όξυνση του παγκόσμιου ανταγωνισμού. Επομένως, κάθε τέτοια ειρήνη όχι μόνο είναι εξ' ορισμού ιμπεριαλιστική και αντιδραστική, αλλά θα είναι και ασταθής, εύθραυστη, θα εγκυμονεί διαρκώς κινδύνους επαναφοράς της έντασης ή στρατιωτικών συγκρούσεων.

Συνολικά, η απόλυτη στοίχιση του ελληνικού καπιταλισμού με τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό και η προθυμία του να βρίσκεται στην πρώτη γραμμή κάθε λογής «ειδικών αποστολών» (στήριξη της Ουκρανίας και του Ισραήλ, ενέργειες ενάντια στο Ιράν, ανάσχεση της Τουρκίας, προώθηση της αντιρωσικής γραμμής στα Βαλκάνια κ.ά.) τον βάζει στο επίκεντρο των ανταγωνισμών και συγκρούσεων, δημιουργεί τεράστια έκθεση και κινδύνους για τον ελληνικό λαό.

(Δ) Εργατικό κίνημα – Αριστερά

45. Οι εργαζόμενοι βρίσκονται σε δύσκολη θέση. Οι επιπτώσεις της κρίσης συσσωρεύονται σε μια απειλή πτωχευμένου δεκαετιών της εργατικής τάξης, σε ισχυρά φαινόμενα κοινωνικής αποσύνθεσης. Οι επιθέσεις της ΝΔ χτυπάνε όλο και πιο βαθιά στον πυρήνα των εργατικών και κοινωνικών δικαιωμάτων και κατακτήσεων. Η στρατηγική των αστικών δυνάμεων είναι να βαθύνουν, να παγιώσουν και να ολοκληρώσουν ένα οργανικό αδυνάτισμα του εργατικού κινήματος, να το οδηγήσουν σε συνθήκες περιθωριοποίησης, εκτεταμένης παράλυσης ή ακόμα χειρότερα απονεύρωσης. Παρότι ένας τέτοιος στόχος είναι εξαιρετικά δύσκολος, τα βήματα προς τα εκεί είναι αναντίρρητα, όπως και οι δυσκολίες και οι κίνδυνοι που βιώνουν οι εργαζόμενοι από αυτή τη διαρκή πορεία.

Απέναντι σε αυτή την κατάσταση, το οργανωμένο συνδικαλιστικό κίνημα παραδέρνει σε βαθιά κρίση, με συντριπτική ευθύνη της αστικής και σταλινικής συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας. Οι σημερινές αντιστάσεις και αγώνες έχουν πάντα τη σημασία τους, καθώς συμβάλλουν στην αποκάλυψη της κατάστασης, συντηρούν την αποστροφή ή το μίσος των μαζών, αποτελούν μια (έστω μικρή) δεξαμενή εμπειριών κ.λπ. Ωστόσο, παρότι κατά διαστήματα εμφανίζονται πιο πυκνοί ή ορισμένες φορές έχουν αξιόλογα στοιχεία, η εικόνα που κυριαρχεί είναι ότι μένουν αναντίστοιχοι με τις επιθέσεις, με χαμηλά επίπεδα ενεργής συμμετοχής και δημοκρατικών διαδικασιών, διάσπαρτοι, χωρίς συντονισμό και ενότητα, χωρίς σχέδιο κλιμάκωσης και προοπτική, χωρίς πολλές φορές να ξεφεύγουν από το επίπεδο μιας πρώτης, λίγο-πολύ αντανάκλαστικής ή «υποχρεωτικής» κινητοποίησης.

Το αποτέλεσμα είναι ότι, παρά την κατά καιρούς μικρότερη ή μεγαλύτερη κινητικότητα, το εργατικό κίνημα δεν μπορεί μέχρι στιγμής να αντιτάξει μια ισχυρή αντίσταση. Ακόμα περισσότερο δεν έχουμε μια (επανα)σύνδεση ευρύτερων κομματιών των εργαζομένων και της νεολαίας με το εργατικό κίνημα, μια αναζωογόνηση και ενίσχυση των γραμμών του, μια δυνατότητα να συγκροτήσει κάποια σημαντικά «φρούρια» – και, ίσως το πιο σημαντικό, ένα περιβάλλον όπου μπορεί να δοκιμαστεί και να αναδειχθεί μια

νέα πρωτοπορία και ηγεσία. Έτσι, οι πλατιές μάζες των εργαζομένων, ιδιαίτερα των πιο νέων και σκληρά εκμεταλλευόμενων, έχουν αφεθεί βασικά χωρίς καμία οργάνωση, εξοπλισμό, προσανατολισμό, ηγεσία και η συνείδησή τους, η διάθεση και τα αποθέματά τους για αντίσταση και αγώνες μένουν ρευστά, ασταθή, αδύναμα.

46. Το ΚΚΕ έχει εκμεταλλευτεί την εκλογική κατάρρευση του ΣΥΡΙΖΑ και την κάμψη του εργατικού κινήματος μετά το 2015, ώστε να πετύχει μια αισθητή ενίσχυση, κυρίως εκλογική αλλά σε κάποιο βαθμό και οργανωτική. Ενώ το διάστημα 2010-2015 βρισκόταν περιθωριοποιημένο και στιγματισμένο, σήμερα έχει ίσως αποκτήσει ένα προβάδισμα σε κάποια κομμάτια των εργαζομένων και της νεολαίας. Αυτή η σχετικά νέα κατάσταση βάζει επιπλέον εμπόδια στην ανάπτυξη των αγώνων, στη διαμόρφωση μιας νέας πρωτοπορίας. Δεν σημαίνει όμως αναγέννηση του ΚΚΕ από τις σταλινικές στάχτες, ούτε ξεπλένει τις υπηρεσίες του στο αστικό καθεστώς. Θριαμβολογίες στο κενό, «επικοινωνιακοί» ή «αρχηγικοί» εντυπωσιασμοί δεν σβήνουν την στάση του ΚΚΕ στην έκρηξη των Τεμπών (άρνηση να προτάξει την εθνικοποίηση των σιδηροδρόμων με το ανήκουστο «είτε κρατικό είτε ιδιωτικό, έχουμε καπιταλισμό»), το όνειδος της υπερψήφησης των 600 ευρώ στους μηχανισμούς καταστολής, την αντιδημοκρατική, διασπαστική, συμβιβαστική πολιτική του σε συνδικάτα και συλλόγους. Οι αναλύσεις που βλέπουν στο ΚΚΕ μια αγωνιστική και ταξική πολιτική, καθώς και τον κύριο πόλο ανασύνταξης του εργατικού κινήματος, πολύ περισσότερο οι επιλογές ακολουθητισμού ή και ενσωμάτωσης, συνιστούν υποταγή στον ρεφορμισμό, είναι εντελώς λανθασμένες, αδιέξοδες και καταστροφικές.

Το ΚΚΕ κινείται, αντικειμενικά, στην τροχιά μιας τεράστιας αντίφασης. Σε συνθήκες χειροτέρευσης της κρίσης και καθώς σταδιακά έχει οδηγηθεί στην απολυτοποίηση της σταλινικής διαίρεσης του επαναστατικού προγράμματος σε «μίνιμουμ» και «μάξιμουμ», το αποτέλεσμα (πέρα από την στρατηγική και ιστορική χρεωκοπία του σταλινισμού) είναι να μην μπορεί ουσιαστικά να διακηρύξει κανέναν συγκεκριμένο πολιτικό στόχο. Υποτίθεται ότι για το ΚΚΕ αποκλείεται κάθε κυβερνητική συνεργασία με αστικές δυνάμεις, όπως έμπαινε παλιότερα ο πολιτικός στόχος (στην πραγματικότητα στρατηγικός) μιας «δημοκρατικής κυβέρνησης». Εξίσου όμως αποκλείεται μια επαναστατική πολιτική και πρακτική μέσα από την ανάπτυξη του εργατικού κινήματος ή, πιο απλά, η απόκρουση της επίθεσης, η ανακοπή και αντιστροφή της σημερινής κατάστασης με πρωταγωνιστή το ΚΚΕ. Οι παλινωδίες του ΚΚΕ για το αν «θέλει να κυβερνήσει», σε ποιες συνθήκες και πως θα μπορούσε να γίνει αυτό, δείχνουν εν τέλει αυτό το αδιέξοδο. Το μόνο που απομένει είναι η διαρκής προσπάθεια του μηχανισμού του ΚΚΕ να κυριαρχήσει στο εσωτερικό του κινήματος, να χτυπήσει την άκρα αριστερά, να καταλάβει έναν όλο και μεγαλύτερο χώρο από αυτόν που αφήνει η παρακμή του ΣΥΡΙΖΑ, να αναπαράγει τον μηχανισμό του και να ενισχυθεί εκλογικά. Έτσι όμως, χωρίς άλλα έμπρακτα πολιτικά αποτελέσματα σε μαζικό επίπεδο, αυτή η προσπάθεια δεν είναι παρά μια ρόδα που γυρίζει στο κενό.

Για να διαχειριστεί αυτή την αντίφαση, το ΚΚΕ επενδύει συνειδητά και συστηματικά σε μια βαθιά συντηρητική γραμμή, δηλαδή στην αποδυνάμωση του εργατικού κινήματος, στη διατήρησή του στη σημερινή κατάσταση κρίσης. Τα αστικά επιτελεία γνωρίζουν καλά αυτή την χρησιμότητα του ΚΚΕ. Όπως βέβαια και την αφοσίωσή του στο αστικό καθεστώς, τον λεγκαλισμό του, τον απαρέγκλιτο σεβασμό του στην αστική νομιμότητα, ακόμα και σήμερα που τα όριά της παραβιάζονται διαρκώς από την ίδια την αστική τάξη λόγω της χειροτέρευσης της κρίσης. Γι' αυτό και δίνουν τακτικά τα εύσημα στο ΚΚΕ για την «υπευθυνότητά» του και υπερτονίζουν τον ρόλο του στις κινητοποιήσεις και τους αγώνες.

Με αυτή την γραμμή, το ΚΚΕ: Έχει στοιχηθεί με τον αστικό εθνικισμό των «κυριαρχικών δικαιωμάτων» στον ελληνοτουρκικό ανταγωνισμό. Ακυρώνει κάθε μεταβατικό αίτημα και στόχο πάλης (π.χ. εθνικοποιήσεις, διαγραφή του χρέους, έξοδος από Ευρώ/ΕΕ). Φλερτάρει σχεδόν ανοιχτά με τον πυρήνα των αντιδραστικών ιδεολογημάτων του δικαιωτισμού (με φύλο συκής την ακαταλληλότητα των καπιταλιστικών οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών για την άσκηση αυτών των «δικαιωμάτων»). Υποβαθμίζει ιδεολογικές και προγραμματικές αναφορές υπέρ ανέξοδων συνθημάτων και συναισθηματισμών («μόνο ο λαός σώζει το λαό», «γαρύφαλλα», «μαζί», «όλοι μας και μόνοι τους», «αυτοί είμαστε» κ.λπ.), υπέρ μιας φλυαρίας «αντιπολίτευσης» και παρουσίας «άμεσα στο πλευρό του λαού». Καλλιεργεί την ηττοπάθεια και έλλειψη εμπιστοσύνης των μαζών στις δυνάμεις τους, τον εγκλωβισμό τους στην αναζήτηση «στηρίγματος». Παρά τις κορώνες για ψηφισμένους νόμους που θα «μείνουν στα χαρτιά», αποδέχεται και προωθεί την εφαρμογή τους (π.χ. ηλεκτρονικές εκλογές σωματείων).

Σε αυτή την πολιτική πρακτική του ΚΚΕ, οι κινητοποιήσεις και πολύ περισσότερο οι αγώνες έχουν πάντα έναν χαρακτήρα μερικό, αποσπασματικό, συμπληρωματικό ή απλά «συμβολικό» και κομματικής

παρέλασης (παρά τις κορώνες π.χ. για «ξεσηκωμό» σε κάθε απεργία που κηρύσσεται χωρίς προετοιμασία και σχέδιο). Προτάσσονται οι εμφανίσεις σε κοινοβούλιο, διαδίκτυο και ΜΜΕ (ακόμα και της χειρότερης υποστάθμης), όλο και περισσότερο ένα είδος «αριστερού εθελοντισμού», τα διαρκή ανοίγματα προς «δυσσ Vareseτημένους» και «άσχετα από κομματική τοποθέτηση» (και μέσα σε αυτά το ξέπλυμα αστικών και μνημονιακών προσώπων), η υιοθέτηση όλο και περισσότερο μιας συριζαϊκής φρασεολογίας (οι «πολλοί» απέναντι στους «λίγους». «εκλέγουμε τον δικό μας δήμαρχο» κ.λπ.) – που όλα καταλήγουν σταθερά σε ένα και μόνο πράγμα, στην ανάγκη περισσότερων ψήφων στο ΚΚΕ.

Για όλους τους παραπάνω λόγους, η στρατολόγηση του ΚΚΕ επαναλαμβάνει με ακόμα χειρότερες μορφές το γνωστό σταλινικό μοτίβο να αντλεί από τα πιο αδύναμα πολιτικά στρώματα (ή και κάτι χειρότερο) και πάνω σε μια βάση όλο και λιγότερο πολιτική, προγραμματική, ιδεολογική. Οι σχέσεις κομματιών των μαζών με το ΚΚΕ παραμένουν κυρίως εκλογικές, πολύ λιγότερο αγωνιστικές. Οι περισσότεροι εργαζόμενοι και νέοι που ψηφίζουν ή στηρίζουν το ΚΚΕ διατηρούν πάρα πολλές επιφυλάξεις. Η ψήφος ή στήριξη τους απέχει πολύ από το να εκφράζει αυξημένη αυτοπεποίθηση, μαχητικότητα, συμμετοχή ή στράτευση. Οι εκλογικές επιτυχίες του ΚΚΕ, ιδιαίτερα όσο απουσιάζει μια πίεση από μια ισχυρή άνοδο των αγώνων και από μια επαναστατική αριστερά, για την ώρα συγκαλύπτουν αυτή την κατάσταση. Αλλά αυτές οι σχέσεις δεν θα αργήσουν πάρα πολύ να φτάσουν ξανά στα όριά τους και να κλονιστούν, όσο θα αποδεικνύεται στην πράξη το αδιέξοδο και η ακαταλληλότητα της πολιτικής του ΚΚΕ.

47. Ο χώρος της άκρας και «ριζοσπαστικής» αριστεράς περιορίζεται, σε δυνάμεις λίγες ή και πολύ λίγες, καθώς και η δυνατότητά τους για πρωτοβουλίες, αυτόνομη κινητοποίηση σημαντικών κομματιών, δημιουργίας γεγονότων. Η φυσιογνωμία των περισσότερων δυνάμεων υποχωρεί διαρκώς από τον μαρξισμό προς έναν μικροαστικό ριζοσπαστισμό, πράγμα που αποτυπώνεται στην επιλογή των χαρακτηρισμών «ριζοσπαστική», «ανατρεπτική», «ανυπότακτη» κ.ο.κ.

Η υποχώρηση είναι σημαντική, καθώς ο ρόλος της άκρας και επαναστατικής αριστεράς σε όλη την περίοδο από την Εξέγερση του Πολυτεχνείου και έπειτα (ή και από παλιότερα) υπήρξε καίριος, ακόμα και πρωταγωνιστικός και ηγετικός. Με κινητήρια δύναμη μια «ευαισθησία απέναντι στην επαναστατική πράξη», οδήγησε στην οργάνωση αγώνων, κινημάτων και πολιτικών γεγονότων, στην ανάπτυξη δομών αυτοοργάνωσης, στην έμπρακτη αμφισβήτηση ή υπερφαλάγγιση των ρεφορμιστών, στην απόρριψη της ταξικής συνεργασίας, στη διαμόρφωση μιας πρωτοπορίας. Αποτέλεσε έτσι ένα πολύ ουσιώδες στοιχείο των ταξικών συσχετισμών υπέρ των εργαζομένων.

Σήμερα, αντίθετα, αυτός ο χώρος βρίσκεται σε πορεία διαρκούς αποδυνάμωσης και υποχώρησης, που απειλεί να συμπαρασύρει τα ριζοσπαστικά χαρακτηριστικά του εργατικού κινήματος στη χώρα μας. Αυτό που κυριαρχεί, με τίμημα την υποταγή σε ρεφορμιστές και «προοδευτικούς» ή μια διαρκή ασυναρτησία, είναι: **α)** Η διαρκής αποδυνάμωση ως απουσία μαρξιστικών ή ακόμα και ταξικών αναφορών (εργατική τάξη, προλεταριακή επανάσταση, σοσιαλισμός κ.λπ.), πολύ περισσότερο αναλύσεων που να συμβάλλουν στον εμπλουτισμό της επαναστατικής μαρξιστικής θεωρίας, στην κατανόηση της οικονομικής κρίσης και των νέων πτυχών της κρίσης του συστήματος. **β)** Μια βαθιά λαϊκομετωπική κουλτούρα, που τακτικά εκφυλίζεται σε «πλατιά» ή καιροσκοπικά μέτωπα ή συμμαχίες. Δεν μπορεί να αποκλειστεί η αναβίωση σχεδίων για μια «παναριστερά» με ό,τι «ριζοσπαστικό» ή «τίμιο» ξεμείνει εκτός του κασσελακικού ΣΥΡΙΖΑ. **γ)** Η εγκατάλειψη ή το θόλωμα βασικών μετώπων πάλης (π.χ. ενάντια στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο) και, αντίθετα, οι υποκλίσεις στον δικαιωματισμό και τον ταυτοτισμό, αν όχι η ένθερμη υιοθέτησή τους. **δ)** Απανωτοί σεχαρισμοί και ομορτοουνισμοί, με πολλές φανφάρες κατά περίπτωση «υπερεπαναστατικές» ή «γειωμένες». Αντιδημοκρατικές πρακτικές έως και έλλειψη στοιχειώδους συνεννόησης. **ε)** Εκλογικίστικες συγκολλήσεις και μια διαρκή ροπή προς τον εκλογικό κρετινισμό. **στ)** Μια αδυναμία διαφοροποίησης του λόγου και των συνθημάτων από το ΚΚΕ και γενικά από τον ρεφορμισμό.

Πάρα πολλά τέτοια στοιχεία εμφανίστηκαν στις πρόσφατες βουλευτικές εκλογές και ακόμα περισσότερο στις δημοτικές και περιφερειακές, όπου κυριάρχησαν σχεδόν καθολικά συμπεριφορές και τοποθετήσεις κυριολεκτικά ασυγκράτητες σε ομορτοουνισμό.

Αυτές οι δυνάμεις διατηρούν μια αναφορά ή παρουσία στους αγώνες, κυρίως όμως ως συνέχεια παλιότερων αντανακλαστικών και όχι μιας ανάλυσης ή ενός σχεδίου επέμβασης – πράγμα που δεν συνιστά συστηματική συμβολή, δεν λύνει το πρόβλημα ή ακόμα τρέφει έναν αποπροσανατολιστικό «κίνηματισμό». Η κατάρρευση των σχεδίων γύρω από ΣΥΡΙΖΑ, ΑΝΤΑΡΣΥΑ (πλέον σκέτη εκλογική ταμπέλα), ΛΑΕ είναι βαθιά. Το ίδιο αποτέλεσμα προδιαγράφεται για ΜέΡΑ25 και προσκόλληση στο ΚΚΕ ή κάθε ενδεχόμενη «παναριστερή» επανάληψη.

Δυνάμεις ικανές για κάποια τομή δεν φαίνονται – και όλη αυτή η κατάσταση σημαίνει διαρκή κρίση και σύγχυση, ανακατατάξεις αλλά πιθανότατα χωρίς κατεύθυνση (ή προς τον ρεφορμισμό), που μόνο θα ανακυκλώνουν το πρόβλημα. Στην οργάνωσή μας πέφτει ένα μεγάλο μέρος της ευθύνης και ταυτόχρονα μια ευκαιρία για μια άλλη πορεία, μαζί με όσες δυνάμεις αποδειχτούν ικανές. Παραμένει έτσι η ανάγκη μιας ενωτικής πολιτικής, που πρέπει όμως να είναι ιδιαίτερα φροντισμένη στη στόχευση και ιεράρχησή της, χωρίς να παραλείπουμε όπου είναι αναγκαίο να παίρνουμε σαφείς αποστάσεις.

48. Η πολιτική, οι επιλογές, η πρακτική των αριστερών δυνάμεων βρίσκονται σήμερα ξεκρέμαστες στο κενό με τη διαρκή χειροτέρευση της κρίσης και τη σκλήρυνση των όρων της ταξικής πάλης. Ενώ σε όλο τον κόσμο και μέσα από επαναλαμβανόμενες εμπειρίες η κλίμακα των γεγονότων μεγαλώνει και τα συμπεράσματα ξεκαθαρίζουν, αυτές οι δυνάμεις όχι μόνο δεν αναθεωρούν την πορεία τους, όχι μόνο δεν συνέρχονται, αλλά συνεχίζουν ακόμα πιο εμμονικά – όχι για την οικοδόμηση μιας επαναστατικής αριστεράς, αλλά για κάθε ρεφορμιστικό ή «προοδευτικό» όχημα του συρμού. Πολιτική ακόμα πιο άναρχη από των κλασικών ρεφορμιστών και κεντριστών, που εν τέλει δεν είναι παρά σκέτος κοινοβουλευτικός κρετινισμός.

49. Η κρίση και δύσκολη θέση του εργατικού κινήματος δεν δίνει ευθύγραμμα τη συνολική εκτίμηση του ταξικού συσχετισμού. Τα αρνητικά εκλογικά αποτελέσματα δημιουργούν μια παραμορφωτική πίεση, ιδιαίτερα όταν στις μάζες λείπουν τα εργαλεία μιας ψύχραιμης εξήγησης. Αστικές δυνάμεις και ρεφορμιστές καλλιεργούν συστηματικά την αντίληψη περί μιας ισοπεδωτικής συντηρητικοποίησης. Στην πραγματικότητα, θεωρητικά και πρακτικά, μια αναγέννηση της αστικής πολιτικής και μια ενσωμάτωση των μαζών σε αυτή είναι αδύνατη. Όλες οι προϋποθέσεις για κάτι τέτοιο από την πλευρά των αστικών δυνάμεων είναι ασύμβατες, γενικά, με τη δομική κρίση του συστήματος – και ιδιαίτερα για έναν καπιταλισμό σε παρακμή, όπως ο ελληνικός (μάλλον και για όλους τους «συμμάχους» του δυτικούς ιμπεριαλιστές).

Αντίθετα, αυτό που πρέπει να παρατηρούμε προσεκτικά είναι η αυθόρμητη αντισυστημική-αντικαπιταλιστική τάση μέσα στις μάζες, που (ανα)γεννιέται από την συστηματική αδυναμία των «από πάνω» να δώσουν λύσεις. Αδυναμία η οποία είναι παραπάνω από προφανής σήμερα, περισσότερο από ό,τι σε άλλες ιστορικές περιόδους. Αυτά δεν είναι αφηρημένα σχήματα, τα συναντάμε στη μαζική καταδίκη των ιδιωτικοποιήσεων, στα συνθήματα που στοχοποιούν τα καπιταλιστικά κέρδη, στα αντανακλαστικά που δείχνει η ελληνική κοινωνία κ.ά.

50. Αυτό δεν σημαίνει ότι η περίοδος δεν παρουσιάζει σοβαρές δυσκολίες, ότι οι μάζες ή το σώμα της εργατικής τάξης έμειναν ανέπαφα την τελευταία δεκαετία, ιδιαίτερα από την τεράστια ζημιά του ΣΥΡΙΖΑ. Ζημιά όχι μόνο ιδεολογική, πολιτική ή στην «επιφάνεια», αλλά που φτάνει σε «βάθος», στο χτύπημα αναφορών και παραδόσεων (αντιμνημονιακό μπλοκ, αριστερά, αγώνες, εναλλακτική κ.λπ.), στην κοινωνική, συνδικαλιστική, ατομική και βέβαια εκλογική συμπεριφορά των μαζών – και μπορεί να επιδεινωθεί μετά την εκλογή Κασσελάκη. Απογοήτευση, ματαιότητα, παραίτηση, υιοθέτηση επιχειρημάτων και συμπεριφορών του ταξικού εχθρού («ατομικό δικαίωμα», «ελεύθερη επιλογή», «συνεργάτης» κ.λπ.), έλλειψη σύνδεσης ή αδιαφορία για κάθε μορφή του οργανωμένου εργατικού κινήματος, σύρσιμο πίσω από κάθε πρόσωπο ή επιλογή του συρμού, αστάθεια χαρακτήρων, συμπεριφορές ανορθολογικές, τυφλής και αδιέξοδης εκτόνωσης ή ακόμα (αυτο)καταστροφικές – μια γενική ρευστότητα και σύγχυση, ή συνύπαρξη των παραπάνω με την αηδία και κατακραυγή για τις αστικές δυνάμεις, το προσωπικό τους, τις δολοφονικές πολιτικές τους... Όταν οι δεσμοί με το εργατικό κίνημα είναι χαλαροί έως ανύπαρκτοι, όταν απουσιάζει σχεδόν ολοκληρωτικά η οργάνωση και μια πρωτοπορία με αντικαπιταλιστικά χαρακτηριστικά, οι εργαζόμενοι συμπεριφέρονται περισσότερο ως χυλός παρά ως τάξη.

Έτσι, σαφώς υπάρχουν απτά, έντονα συντηρητικά ή ατομικοποιημένα στοιχεία και πιέσεις. Είναι όμως τερατώδες να μεταφράσουμε αυτή την περίπλοκη κατάσταση σε αυθαιρεσίες όπως π.χ. ότι «ο κόσμος συνήθισε» μια κατάσταση αβίωτη έως δολοφονική. Με τέτοια επιχειρήματα (γραμμή-άλλοθι π.χ. του ΣΥΡΙΖΑ περί κοινωνίας «χαμηλών ή μηδενικών προσδοκιών»), «προοδευτικοί» και ρεφορμιστές συγκαλύπτουν τα δικά τους εγκλήματα, τις ήττες που φορτώνουν στην εργατική τάξη. Η προσαρμογή των μαζών στην «κανονικότητα», όταν απουσιάζει μια εναλλακτική ή η προοπτική αγώνων που θα της επιφέρουν ρήγματα, μπορεί να είναι κουραστική ή εκνευριστική, αλλά δεν είναι αιτία και εξήγηση: είναι αποτέλεσμα μιας ολόκληρης προηγούμενης αλυσίδας, κυρίως της κρίσης του εργατικού κινήματος.

51. Όσο συσσωρεύονται φαινόμενα κοινωνικής αποσύνθεσης, μαζικών καταστροφών κ.λπ. και γενικά όσο ξερνιέται η σήψη του καπιταλιστικού συστήματος, δημιουργείται αντικειμενικά μια ανάγκη ή πίεση για «άμεση απάντηση ή ανακούφιση». Πολύ συχνά, όμως, τα πράγματα είναι πιο περίπλοκα απ' ό,τι φαίνονται

σε πρώτη ματιά – και η «άμεση απάντηση» δεν είναι παρά προθάλαμος ή προκάλυμμα του ρεφορμισμού. Όταν απουσιάζει ένα ισχυρό εργατικό κίνημα ώστε να δώσει μέθοδο, χαρακτήρα και κατεύθυνση, τέτοιες κινήσεις εύκολα μπορούν να ξεπεράσουν το όριο και να γίνουν κανάλια εκτόνωσης και αποπροσανατολισμού.

Το ζήτημα αποτελεί ήδη ένα πεδίο ιδεολογικής και πολιτικής διαπάλης στο εσωτερικό του εργατικού κινήματος. Για αρκετές αριστερές δυνάμεις, η λογική της «άμεσης απάντησης» σε κάθε θέμα της επικαιρότητας δείχνει σοβαρή ιδεολογική και πολιτική αδυναμία: να διακρίνουν το σύμπτωμα από την αιτία, να κατανοήσουν ότι η αρρώστια της αστικής κοινωνίας, η σήψη του καπιταλιστικού συστήματος (την οποία άλλωστε δεν παραδέχονται) δεν αντιμετωπίζεται με θεματικούς και θεαματικούς ακτιβισμούς, με «ευαισθησίες» και «αριστερούς εθελοντισμούς». Αυτό γίνεται ακόμα πιο χτυπητό όταν αυτές οι δυνάμεις κάνουν κάθε λογής ρεφορμιστική ή οπορτουνιστική επιλογή στα κεντρικά πολιτικά ζητήματα. Η στάση τους πρακτικά συμπυκνώνεται στο εξής: «δεν μπορούμε να συγκρουστούμε πραγματικά με το δόγμα ‘δεν υπάρχει εναλλακτική’ – οπότε ας κάνουμε ακτιβισμούς και παρεμβάσεις κοινωνικής καταγγελίας» (ανακατεύοντας παράλληλα τον επόμενο εκλογικίστικο αχταρμά).

Αυτή η στάση είναι έκθετη στην πρακτική των ρεφορμιστών, που π.χ. μπορούν να κάνουν ό,τι μπορείς να φανταστείς εκτός από το να βάλουν ζήτημα πτώσης της κυβέρνησης με αγώνες. Αλλά είναι έκθετη και σε μια λογική που καλλιεργεί η αστική τάξη (έμμεσα την αναπαράγουν οι ρεφορμιστές), συμπυκνωμένη στο σύνθημα «η αποκτήνωση είναι και δική σου επιλογή». Και όσο πιο πολύ διάφορες δυνάμεις, ομάδες κ.λπ. γαντζώνονται από μια τέτοια λογική και πρακτική ή βουλιάζουν σε αυτή, τόσο πιο επίμονα ή λυσσασμένα επιτίθενται σε όποιον αντιτάσσει κάτι διαφορετικό, στην πάλη των επαναστατών μαρξιστών για τη συγκρότηση γύρω από μια επαναστατική πολιτική, για την οικοδόμηση μιας πραγματικής εναλλακτικής.

Το ίδιο, ουσιαστικά, ισχύει για όλη την αντιμετώπιση του δικαιωτισμού και του ταυτοτισμού – δηλαδή την ανάγκη να αναδειχθεί ως μια από τις κυριότερες μορφές (αν όχι η αιχμή του δόρατος) της κυρίαρχης αστικής ιδεολογίας σήμερα, σε ρήξη με τη δήθεν προφανή αλλά ύπουλη λογική του «ατομικού δικαιώματος» και του «ενάντια σε κάθε διάκριση».

Η στάση των επαναστατών μαρξιστών σε αυτά τα ζητήματα πρέπει να είναι προσεκτική και ζυγισμένη. Η άκριτη και ακαριαία υιοθέτηση κάθε μορφής «άμεσης αντίδρασης» δεν οδηγεί πουθενά ή είναι εντελώς λάθος. Το κύριο κριτήριο πρέπει να είναι η φύση του προβλήματος, των δυνάμεων που εμπλέκονται και κυρίως μια παρέμβαση με τις μεθόδους του εργατικού κινήματος, όπου να κυριαρχούν πολιτικά συνθήματα και στόχοι.

52. Η μεταβατική φύση της περιόδου, οι εμπειρίες που συσσωρεύονται από την ταξική πάλη σε όλο τον κόσμο, η διαπίστωση ότι είμαστε σε μια φάση επιτάχυνσης της κρίσης, τα σημάδια μιας πρώτης νέας συνειδητοποίησης από την πλευρά των μαζών – όλα αυτά μάς επιβάλλουν ορισμένα συμπεράσματα.

Οι βασικές τάσεις στον ελληνικό καπιταλισμό δεν διαφέρουν από ό,τι βλέπουμε σε όλο τον κόσμο: μεγάλα γεγονότα, αγώνες, κινήματα, εκρήξεις, εξεγέρσεις – μια κατάσταση που, ουσιαστικά, είναι αντικειμενικά εκρηκτική. Μετά το 2010, έχουμε απότομη χειροτέρευση της κρίσης, αντικειμενική προλεταριοποίηση πλατιών μαζών, διαρκή εξάπλωση της φτώχειας, των κοινωνικών ανισοτήτων και της ταξικής πώλωσης, του Νέου Συστήματος Εκμετάλλευσης, της καταστολής, της αντιδημοκρατικής αναδίπλωσης, πορεία προς τον όλεθρο του πολέμου και της περιβαλλοντικής καταστροφής... και ακόμα το μίσος που μεγαλώνει για τις ελίτ και τις «δημοκρατίες των πλουσίων». Οι κοινωνίες στις χώρες των δυτικών ιμπεριαλιστών γίνονται πολύ πιο σκληρές, τραχιές και πολωμένες, διαπερνώνται από όλο και πιο έντονα φαινόμενα αποσύνθεσης, πετάνε όλο και πιο μεγάλα κομμάτια στο περιθώριο ή στις παρυφές του. Η αποκρυστάλλωση μέσα από αυτή την κατάσταση του «νέου», ενός αναγεννημένου εργατικού κινήματος και μιας επαναστατικής αριστεράς, είναι ένας βασανιστικός τοκετός. Όμως αυτό δεν σημαίνει ότι εκεί όπου σήμερα εμφανίζεται το κενό της αστικής πολιτικής δεν επωάζονται και οι δυνάμεις (κοινωνικές, πολιτικές, αγωνιστικές) που αύριο θα επιχειρήσουν να το καλύψουν, ότι στο μεταξύ οι εξελίξεις θα είναι ομαλές ή βουβές, ότι δεν συσσωρεύεται ένα εκρηκτικό δυναμικό μεγάλων, ότι κομμάτια των μαζών δεν θα εκδηλώνουν την διάθεσή τους να αποτινάξουν το πνιγηρό αδιέξοδο του «δεν υπάρχει εναλλακτική» – ιδιαίτερα κάθε φορά που θα έχουμε, όπως είναι βέβαιο, νέες μαζικές καταστροφές. Και ακόμα ότι δεν υπάρχει, αντικειμενικά, ένα αδυνάτισμα της λογικής του «μικρότερου κακού» (χωρίς αυτό να μεταφράζεται αυτόματα σε μια αγωνιστική ή αντικαπιταλιστική συνείδηση και πρακτική).

Τα γεγονότα των τελευταίων χρόνων σε όλο τον κόσμο (π.χ. Γαλλία) μάς επιβάλλουν και αυτή την προοπτική: να βρισκόμαστε σε εγρήγορση, να βλέπουμε τους προπομπούς του «νέου» που παλεύει να

γεννηθεί απαλλαγμένοι από μεμπιμοιρία, σχηματικότητα, δογματισμό και βέβαια από «αριστερό» καθωσπρεπισμό. Αυτή η τάση θα εκδηλωθεί (ξανά) και στη χώρα μας. Δεν πρέπει να κρίνουμε αποκλειστικά υπό το πρίσμα των ηττών μετά το 2015, των σημερινών δυσκολιών ή των πρόσφατων εκλογικών αποτελεσμάτων. Και ακόμα, τέτοια γεγονότα μπορούν να εκδηλωθούν (η κατάληξή τους είναι κάτι άλλο) ανεξάρτητα από την κατάσταση των οργανώσεων του εργατικού κινήματος, οι οποίες πιθανότατα θα συναντήσουν –και πάλι– αυτά τα γεγονότα ολοφάνερα «απροετοίμαστες» ή και βρισκόμενες σε κρίση.

53. Αν σήμερα η κατάσταση εμφανίζεται ιδιαίτερα περίπλοκη και βασανιστική, δεν είναι επειδή το εργατικό και επαναστατικό κίνημα δεν έχει ξαναβρεθεί σε περιόδους ηττών, με αφετηρία ένα χαμηλό πολιτικό επίπεδο. Αυτό που διαφοροποιεί αρνητικά τη σημερινή κατάσταση, είναι ότι ίσως για πρώτη φορά η πρωτοπορία βρίσκεται τόσο αδυνατισμένη (ιδεολογικά, προγραμματικά, οργανωτικά), η αναπαραγωγή της έχει γίνει τόσο κοπιώδης και διακοπτόμενη (είτε μέσα από σχετικά «αυτόνομες» ή «ατομικές» πολιτικές και ιδεολογικές αναζητήσεις/διεργασίες είτε μέσα από συνδικαλιστικές και αγωνιστικές εμπειρίες)– και βέβαια βρίσκεται χωρίς ένα διεθνές μαρξιστικό κέντρο, πράγμα που βαραίνει αποφασιστικά.

Αυτή η πρωτοπορία είναι το «νευρικό σύστημα» του εργατικού κινήματος που πρέπει να ανοικοδομηθεί. Η διαμόρφωσή της δεν είναι απλή υπόθεση, ειδικά σε μακρόχρονες περιόδους τις οποίες βιώνουμε ως «επαναστάτες χωρίς επανάσταση». Διαμόρφωση μιας πρωτοπορίας σημαίνει αγωνιστές που έχουν ένα μίνιμουμ εμπειριών (και τουλάχιστον ορισμένες απ' αυτές σε μια μαζική κλίμακα), μέσα από τις οποίες αποκτούν μια πολιτική ή ακόμα και ηθική προπαρασκευή και σχηματίζεται μια αγωνιστική παράδοση. Που έχουν μάθει να βγάζουν συμπεράσματα και να σκέφτονται με έναν ανεξάρτητο τρόπο (έστω και εμπειρικά). Που μπορούν να διαχειριστούν βασικά προβλήματα σταθεροποίησης της ατομικής και κοινωνικής ζωής και συμπεριφοράς τους. Που έτσι έχουν τουλάχιστον έναν ορισμένο βαθμό δέσμευσης στο εργατικό κίνημα, όχι μια ξώπευση σχέση. Για να αποκρυσταλλωθούν τέτοια στοιχεία, τα πιο αξιόλογα, απαιτούνται εμπειρίες, χρόνος, μια «φυσική επιλογή» – και σήμερα ακόμα περισσότερο η βοήθεια, η ενίσχυση αυτής της διαδικασίας από την επαναστατική πολιτική και οργάνωση. Για να κερδηθεί, να διαμορφωθεί και να αντέξει σήμερα ένας τέτοιος αγωνιστής, πρέπει να αποκτήσει ξανά μια σφαιρική αναφορά και δέσμευση στην Επανάσταση και τον Σοσιαλισμό, η οποία μάλιστα θα καλλιεργηθεί, θα δοκιμαστεί και θα σταθεροποιηθεί σε βάθος χρόνων. Δεν αρκεί μια μερική ή εφήμερη συμμετοχή στους αγώνες, μια «γνωριμία» με μια αριστερή ή και με μια επαναστατική οργάνωση.